

**KAHE SÜDALINNA KVARTALI ÜHENDAMINE LOOMINGU
TÄNAVAGA VILJANDIS**

**CONNECTING THE TWO QUARTERS OF THE TOWN CENTER WITH
THE CREATION STREET IN VILJANDI**

KAHE SÜDALINNA KVARTALI ÜHENDAMINE LOOMINGU TÄNAVAGA VILJANDIS **CONNECTING THE TWO QUARTERS OF THE TOWN CENTER WITH THE CREATION STREET IN VILJANDI**

MAGISTRITÖÖ PORTFOOLIO

Üliõpilane: Martin Ant
195129EAU

Juhendaja: Ignar Fjuk
Arhitektuuri ja urbanistika akadeemia

Tallinn 2021

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud lõputöö iseseisvalt.

Lõputöö alusel ei ole varem kutse- või teaduskraadi või inseneridiplomit taotletud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

“.....” 20.....

Autor: Martin Ant

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele

“.....” 20.....

Juhendaja: Ignar Fjuk

Kaitsmisele lubatud

“.....”20... .

Kaitsmiskomisjoni esimees

/ nimi ja allkiri /

EESSÕNA

Sooviksin tänada inimesi, kes on aidanud kaasa antud magistritöö koostamisele. Kogu protsess oli minu jaoks väljakutsuv ja huvitav. Eelkõige õpetas see mind individuaalselt töötama ja eesmärkideni jõudma.

Kõigepealt sooviksin tänada Epi Tohvrit ja Katrin Paadami, kes viisid mind kokku hiljutiste uurimuste ja linnaehituse ajaloo ajalooga. Epi Tohvri loengud on väga inspireerivad ja loovad alati seoseid olemasolevate teadmistega ajaloo, arhitektuurist ja keskkonnast. Katrin Paadam avas minus sotsioloogilise teadlikkuse linnakeskkonnast. Nende õppejõudude loengud viisid mind ideele koostada lõputöö avaliku ruumi kohta.

Soovin tänu avaldada ka Kimmo Lylykangale, kelle korraldatud loengud väliste õppejõududega olid alati horisonti avardavad. Tema uurimusmeetodid on selged, mitmekülgsed ja põhjalikud. Õppisin temalt lihtsa analüüsivõtte parameetreid graafilisena esitlema, neid analüüsima ja järeldusi tegema.

Täna väga hea taustainfo ja koostöö eest Viljandi linnavalitsust. Nende poolt jagatud planeeringulised ja ajaloolised materjalid olid kasulikuks alusmaterjaliks ning inspireerisid mind.

Veel tahaksin tänu avaldada juhendaja Ignar Fjukile, kelle perspektiiv on õpilase jaoks kasulik suunitlus. Ta julgustab ja motiveerib otsima vastuseid ning annab kätte suuna. Temalt õpitud reeglid ja põhimõtted linnaruumi kohta on universaalsed.

Täna Tallinna tehnikaülikooli arhitektuuri ja linnaplaneerimise kollektiivi võimaluse eest professionaalselt erialaseid teadmisi koguda ja koos kasvada!

ANNOTATSIOON

Paljudes Eesti ja Euroopa väikelinnades on kehvasti toimivaid või kasutuseta avalikke ruume. Kohalikul tasandil on need kohad tekkinud kahanevast rahvaarvust, väikesest majanduslikust huvist ning suutmatusest avalikku sektorit ja erasektorit planeerimisprotsessi kaasata. Globaalselt on linnastumise tagajärjel väiksemates kohtades rahvaarv vähenenud ja seega soodustanud tühermaade teket. Linnastumine on jätkuv protsess ning sellega toimetulek nõuab pikaajalisi strateegiaid.

Antud uurimistöös analüüsib autor probleeme pigem kohalikust aspektist ja töötab läbi teadustekstide meetodeid linnaruumi analüüsiks ja kvaliteedi parandamiseks. Linnaruumi parandamine on keeruline ülesanne, kuna mõjutab avalikku ruumi tervikuna ning eeldab alati head tulemust. Tihti lahendatakse üksikuid kohti ja linnaväljakuid, kuid ei lähtuta suuremast plaanist või visioonist. Mõnikord puudub piisav eelnev ekspertiis ja eesmärkide sõnastamine. Avaliku ruumi arendamine ja muutmine nõuab paljude osapoolte ühtset sekkumist ja koostööd. Matthew Carmona juhib tähelepanu sellele, et probleemide täielikumaks mõistmiseks on tarvis kasutada mitmeid uurimismeetodeid ning arvestada paljude faktoritega.

Euroopa väikelinnade avalike alade elavdamine on väljakutse linnaplaneerijatele, poliitikutele ja ettevõtjatele. Üldisem sotsiaalsem küsimus on, kuidas majanduslik ja tuleviku visiooni kajastav mudel väljatöötada ning seda arengu seisukohalt rakendada. Igale piirkonnale universaalset lahendust ei ole, kuid uurimismeetodeid on alati võimalik välja töötada, uurida ja rakendada mitmetes avalikes ruumides. Planeerimisprotsess peab olema väärikas ja keskkonnaga arvestav.

Uurimistöö vaatluskohta, ajalugu ja konteksti kohalikult tasandilt ning autor püüab lahenduste leidmisel sobiva plaani välja töötada. Universaalse osana sisaldab tekst avaliku ala kaardistamist, analüüsi ja järelduste tegemist. Tulemusena sõnastatakse uus narratiiv ja normatiivid avaliku ruumi kohta .

ANNOTATION

Many towns in Estonia and Europe have poorly functioning or unused public spaces. At the local level, these places have arisen from declining population, low economic interest and a failure to involve the public and private sector to planning process. Globally, urbanization has reduced the population in smaller places and thus contributed to the formation of brownlands. Urbanization is an ongoing process and coping with it requires long-term strategies.

The author analyzes the problems from a local point of view and works through the methods of scientific texts to analyze urban space and improve quality. Improving urban space is a difficult task, as it affects public space as a whole and always assumes good results. Individual places and town squares could be solved, but not according to bigger vision. The formulation of long-term goals and vision is essential to overall changes to better. The development and transformation of public space requires the united intervention and cooperation of many parties. Matthew Carmona points out that a complete understanding of problems requires the use of multiple research methods.

Revitalizing public areas in Europe`s towns is a challenge for urban designers, politicians and entrepreneurs. General question is that, how to develop an economic and visionary model and apply that to developments. There is no one-size-fits-all solution for every region, but the research methods could be applied in most cases. The planning process must be dignified and environmental friendly.

The research looks at the location, history and context at the local level and the author tries to develop suitable plan for the public space. In universal part, the text includes mapping, analysis and drawing conclusions of the public area. As a result, a new narrative and normatives are formulated.

SISUKORD

1	Sissejuhatus	13
1.1	Teema tutvustus, põhjendus ja aktuaalsus	13
1.2	Probleemid, eesmärgid ja ülesanne	13
1.3	Hüpotees.....	13
1.4	Kasutatud uurimismetoodikad	13
2	Viljandi kesklinna lühiajalugu.....	14
3	Tähtsamate tänavate ajaloolised ülevaated.....	16
3.1	Lossi tänav	16
3.2	Tartu tänav.....	18
3.3	Turu tänav.....	19
3.4	Kaalu tänav	20
3.5	Tallinna tänav.....	20
4	Viljandi kesklinn täna	21
5	Teoreetilise osa arutelu	22
5.1	Avaliku ruumi analüüsivahendid	22
5.2	Olemasoleva olukorra analüüs	23
5.3	Projekteeritava lahenduse analüüs.....	24
5.4	Järeldused ja tulemused.....	26
6	Viljandi kultuur	27
7	Projektlahenduse idee	29
7.1	Kaalu kvartal, Tallinna tänav ja Arkaadia kvartal	30
8	Kokkuvõte	32
8.1	Uus narratiiv	32
8.2	Uued normatiivid	32
9	Kasutatud allikad	34

10	Planšetid.....	37
-----------	-----------------------	-----------

1 Sissejuhatus

1.1 Teema tutvustus, põhjendus ja aktuaalsus

Uurimustöö keskendub linnades olevatele tühjadele ja kasutuseta aladele. Rakenduseta alad on üldiselt tekkinud ala valdajate vähesest huvist. See on tingitud elanikkonna kahanemisest, suurema visiooni puudumisest ja ebaratsionaalsest maakasutusest. Uurimust teostatakse Viljandi linna näitel ning keskendutakse kesklinna ja vanalinna piirkonnale. Magistritöö keskendub avalike alade Matthew Carmona poolt sõnastatud uurimismeetoditele ja südalinna kuvandi loomisele.

Uurimustöö kasutab kvalitatiivseid uurimismeetodeid: ajaloolised ja planeeringulised dokumendid ning aktuaalsete probleemide väljaselgitamine, teine osa käsitleb M. Carmona teoreetilisest teadustekstist välja töötatud uurimismeetodeid ning viimaks sõnastatakse läbi olemasoleva kuvandi ja linnaruumi analüüsi uus narratiiv ja normatiivid.

Euroope väikelinnade avalike alade elavdamine on väljakutse linnaplaneerijatele, poliitikutele ja ettevõtjatele. Üldisem sotsiaalsem küsimus on, kuidas majanduslik ja tuleviku visiooni kajastav mudel väljatöötada ning seda arengu seisukohalt vaadeldavas piirkonnas rakendada. Teema on aktuaalne, kuna linnastumine on globaalne probleem, mis viib keskkonna arengu tasakaalust välja ning põhjustab piirkonniti ebavõrdsust.

1.2 Probleemid, eesmärgid ja ülesanne

Viljandi kesklinnas esinevad probleemid on seotud liikluse, liikuvuse, rohealade kasutuse ja miljööväärtuslike piirangutega. Kokkuvõtvalt on probleemid linnaehituslikud ja planeeringulised.

Linnaehituslikeks probleemideks on:

- Ulatuslikud parkimisplatsid ja autode domineerimine kesklinna tänavatel
- Fragmenteeritud ja piirideta linnaruumi on palju
- Keeruliste muinsuskaitsetingimustega ehitised arendajate jaoks

Planeeringulised kitsaskohad:

- Puuduvad laialihaardelisemad visioonid kesklinna arenduseks
- Rohealade katkemised kasutamata ruumi vahel
- Vähesese kasutusega avalikud alad

Töö üritab leida valitud ala näitel teoreetiliselt põhjendatud ja üldiselt rakendatavaid võtteid. Magistritöö eesmärgiks on töötada välja avaliku ruumi analüüsivõtteid ning seda planeerimisprotsessis kasutada ja läbi selle sõnastada narratiiv ja normatiiv.

Eesmärgi saavutamiseks on vajalik:

- Uurida paiga ajalugu ja tänavate kujunemist
- Tutvuda ala puudutavate planeeringu dokumentidega ja aktuaalsete probleemidega
- Analüüsida avaliku ruumi analüüsiga seotud teadustekste

1.3 Hüpotees

Peatees

Antud uurimistöö avalike ruumide analüüsil põhinevad tehnikad toetavad linnalise keskkonna probleemide kaardistamist ja lahendamist.

Alateesid

- Viljandi linna identiteet ja väärtused paranevad südalinna kahe kvartali sidumisega Loomingu tänavaga
- Hea tänavavõrk ning privaatsete ja poolprivaatsete alade moodustamine tõstab märkimisväärselt linnaruumi kvaliteeti
- Avaliku ruumi mitmekesistamine loob ühtsema linnaruumi

1.4 Kasutatud uurimismetoodikad

- Kvalitatiivsed uurimismeetodid: ajaloolised ja planeeringulised dokumendid ja aktuaalsete probleemide väljaselgitamine intervjuus linna peaarhitektiga
- Matthew Carmona "Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative" analüüsivõtteid [16]
- Viljandi loomingulise tausta uurimine ka võrdlemine Barcelona loomingulise linnaosaga El Ravaliga, kajastatud uurimistöö läbi: J. R. Ulldemolins „Culture and authenticity in urban regeneration processes: Place branding in central Barcelona

2 Viljandi kesklinna lühiajalugu

Nagu paljud muistsed linnad, algas Viljandi tekkimine kaardile samanimelise linnuse ehitamisest. Kõrge positsioon oru serval ja veete lähedus, oli eelkõige sõjalise ning mitmekülgse ligipääsetavuse tähtsusega. 1211. piirasid liivlased, latgalid, Saksa orduväed linnust. Pärast nädal aega kestnud piiramist jõuti kokkuleppele: linnusesse lasti preestrid, kes viisid läbi kateheesi ja „hädapärase ristimise“. Alaliselt pääsesid sakslased linnusesse alles pärast Madisepäeva lahingu kaotust 1217. aastal. [1]

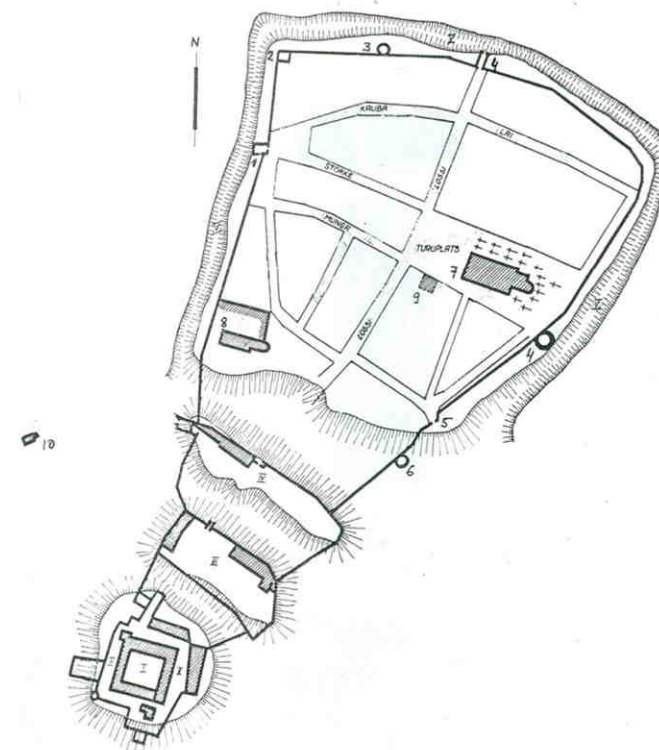
1223. aastal alustasid sakslased ordulossi ehitamist ning ümberehitamisi ning seda tehti kauem kui 300 aastat. Erinevalt palkidest ehitatud esialgselt linnusest, kasutasid sakslased ehituseks kohaliku materjalina maakivi. Viljandi ordulossist sai Baltimaade suurim ja tugevaim kindlus. Ilmselt toimus linnuse ja lossi ehitamine paralleelselt. Viljandit loetakse linnaks alates 1283. aastast, kui tolelaegne ordumeister Wilken von Endorp Viljandi linnale ja kodanikele Hamburgi-Riia linnaõiguse, linna maad ja linnamääruse. [1]

13.- 17. sajandil kuulus Viljandi Hansa Liitu, mis oli Põhja-Saksamaa, Skandinaavia maade, Madalmaade ja Liivimaa linnade kaubanduslik-poliitiline liit. [2] Allolevalt kaardilt on näha, et tänapäeva Pärnu lahest ühendas jõgi Viljandit, Võrtsjärve, Tartut ning kulges Peipsini välja. Veetase oli tol ajal kõrgem, mida seletab ka sügav oru põhi ja soised alad Viljandi järve otstes.

Pilt 1. Hansa Liidu ulatus 1400. aastatel [Dr. H. F. Helmolt, History of the World, Vol VII, Dodd Mead 1902, lk 29]

Pärast Liivimaa kodusõda 1297-1330 piiskopriikide ja Liivi orduriigi vahel alustati Viljandi kindluse ümberehitamist konventitüüpi linnuseks – suletumaks ning seetõttu paremini kaitstavamaks. Sellest sai Vana-Liivimaa suurimaid konventihooneid, mis oli võrreldav Riia konventilinnusega. [1]

ILL. 1. Keskaegse Viljandi skeem. Koost. K. Alttoa

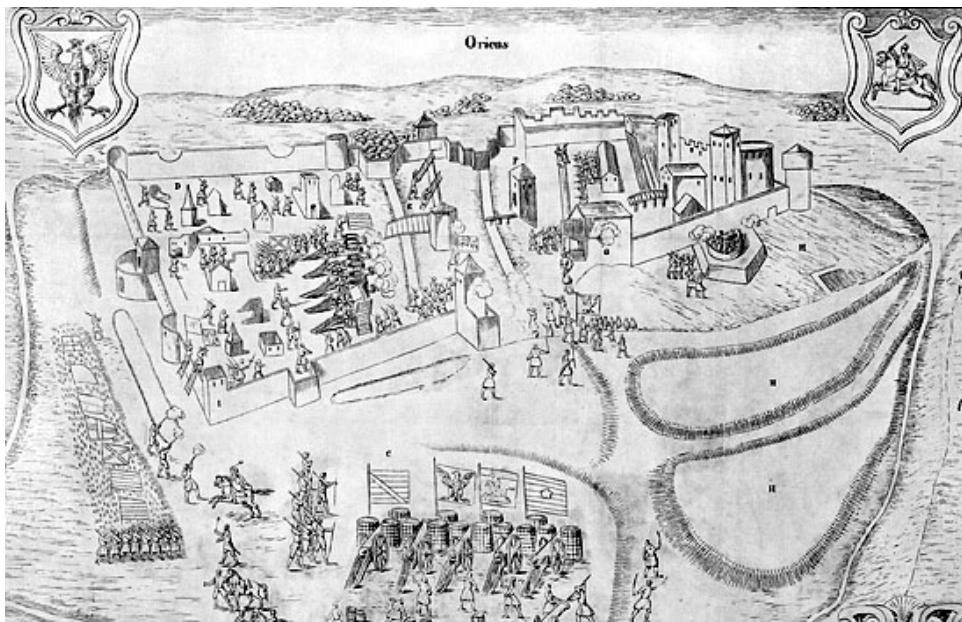
1. Riia värav.
2. Loodenurga torn.
3. Põhjakülje torn
4. Moskva torn
5. "Veevärav"
6. Kagutorn.
7. Linnakirik.
8. Frantsisklaste klooster.
9. Raekoda.
10. Katarina kabel.

Pilt 2. Keskaegse Viljandi skeem [Viljandi linnamüüri ajalooline õiend, K. Alttoa, M.A., Tartu 2007]

Kuna Viljandi oli ordulinn, siis kõrgemaid otsuseid võttis vastu komtuur. Kodanikud valisid endi hulgast Rae, kes lahendas igapäevaseid probleeme. Linnale kuulus tol ajal 1500 vakamaad, mis olid kodanike kasutada. Rahulik elu periood lõppes 1481. aastal, kui venelased ründasid Viljandit. 1. märtsiks piirasid suurvürst Ivan III poolt saadetud Vene väed Viljandi ordulinnuse ümber. 1481. aasta kevadel Vene väed ordulinnust vallutada ei suutnud, müürid pidasid kahjuritulele vastu. Piiramise käigus põletasid venelaste väed linnuse ümber oleva asula ning purustasid suurtükitelega välimise linnusemüüri. Maha põles raekoda koos paljude hoonetega, sealhulgas linnaarhiiv. See seletab Viljandit puudutavate keskaegsete kirjalike allikate vähesust. Läbirääkimiste käigus maksid Viljandi elanikud vägedele 2000 rubla lunaraha ning venelased võtsid võidu märgiks kaasa 8 kirikukella. Järgnes vaherahu, mis kestis umbes 80 aastat. [3]

Liivi sõja ajal 4. augustil 1560 ilmus Vene väepealik A. Kurbski koos 40 000 armeega Viljandi alla. Lossi kaitsjal Liivi ordumeistril W. von Fürstenbergil oli vastu vaid 500 meest, see-eest poolsada suurtükki ning piisavalt toidu- ja laskemoona. 1.-16. august pommitasid venelased lossi ja laastasid eeslinna. Terveks jäi linnas vaid 6 maja. 21. august tungisid venelased linna ning 22. augustil loovutati kontroll lossis ilma vastupanuta, sest Fürstenbergi palgasõdurid keeldusid sõdimast ning andsid ennast venelaste kätte põhjusel, et nad polnud pikka aega palka saanud. [3]

Alates Liivi sõja purustustest kuni 16. sajandi lõpuni oli Tartu väravate esine maa-ala (tänapäeva Tartu tänav) alalise hoonestuseta. Enne Liivisõda on arheoloogid selles piirkonnas leidnud märke IV sajandi alguses tegutsenud eeslinnast. Tegevus toimus seal ilmselt ka XV sajandil. Linnamüürist väljapoole jäävad hooned olid ilmselt puidust. [4]

Pilt 3. Jacobus Lauruse gravüür. Tänapäeva Arkaadia aia esine ja Tartu tänav, 1602. a

Pärast Liivi Ordu lüüa saamist venelaste poolt langes Viljandi alguses venelaste ja siis poolakate võimu alla. Kumbki võim ei taganud linnale stabiilset arengut. Poola lühikesel võimuperioodil küll pöörati tähelepanu linnakindlustuse taastamisele, aga tervikuna müüri ei taastatud, kuna see oli kaotanud kaitse-otstarbelise tähtsuse. [4]

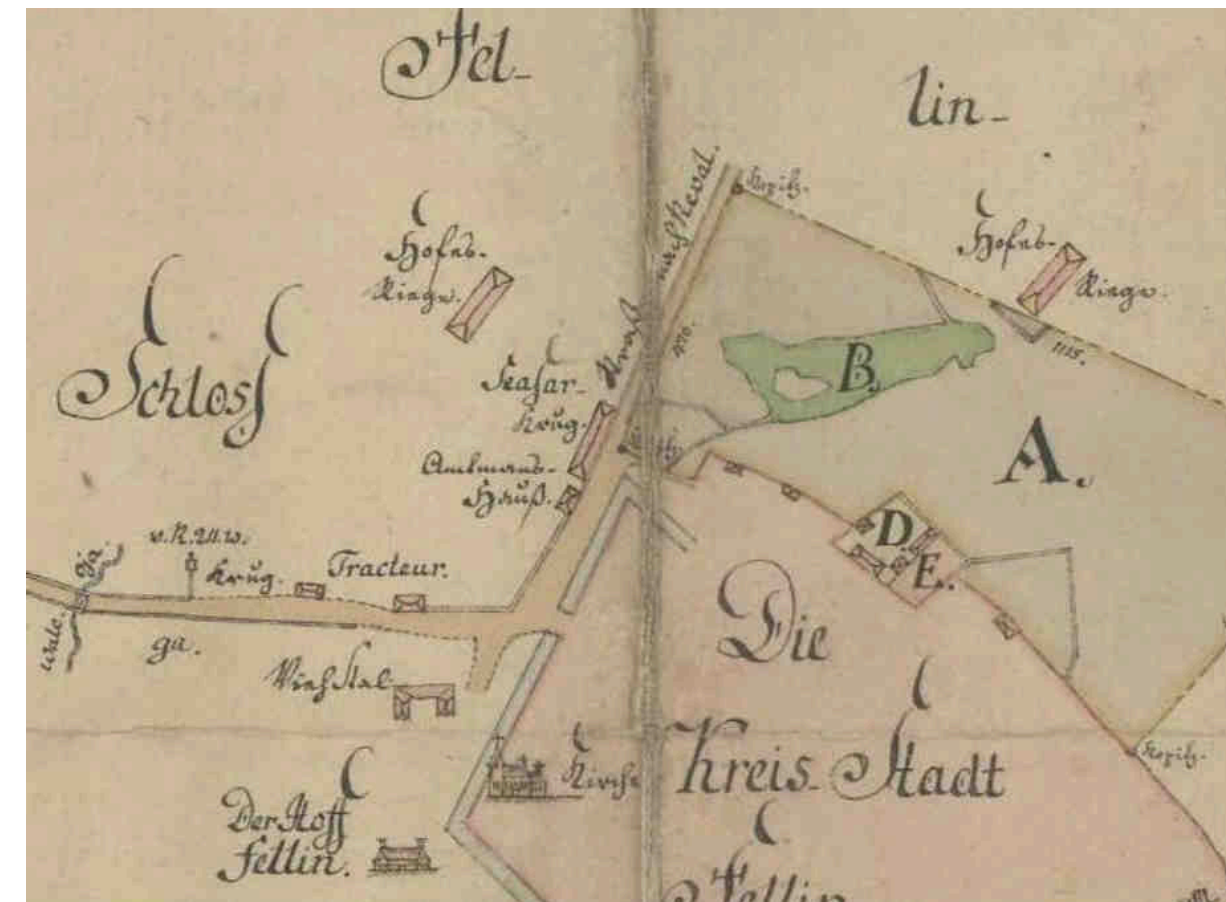
1620 – 1710 aastani kuulus Viljandi Rootsi kuningriigi valdusesse. Kuna tol ajal Viljandist palju säilinud polnud, siis ei määratud siia enam magistraati, vaid ainult linnavanem. Kuningas Gustav Adolf doneeris Viljandi linnuselääni koos ümbritsevaga J.D Gardiele. Viljandi linnaõigusi ei taastatud, kogu võim oli lossi ametimeeste käes. [4] Linna areng müüride vahel ja müüride taga paiknevates eeslinnades toimus eraldi. Eeslinnade kokku kasvamist linnaga takistas müüride esist hoonestamata võõndit eraldav ehituseeskiri. [5]

Pärast Põhjasõda (Vene tsaaririigi ajal) ei olnud Viljandil ikka veel linnaõiguseid. Viljandi linnuse ja linna maa-ala kuulus Viljandi mõisnikule. Pooleteise sajandi jooksul oli linn väheatraktiivne nii

kaupmeestele kui ka käsitöölisele, kes ei tahtnud oma saatust siduda väikse alevikuga, milles valitses lossivalitsejate tahtmised. Kirjalikud ja arheoloogilised andmed lubavad väita, et 17. sajandil oli linna elu- ja ehitustegevus loid. Kohalikud käsitöölised tegutsesid peamiselt ümbruskonna mõisate tellimisel. Kaubanduses toimus valdavalt talurahvakaubandus. [6] Linnas ehitatud üksikud uued elumajad sarnanesid taluhoonetele ja linnamüürist olid säilinud vaid varemed. [7]

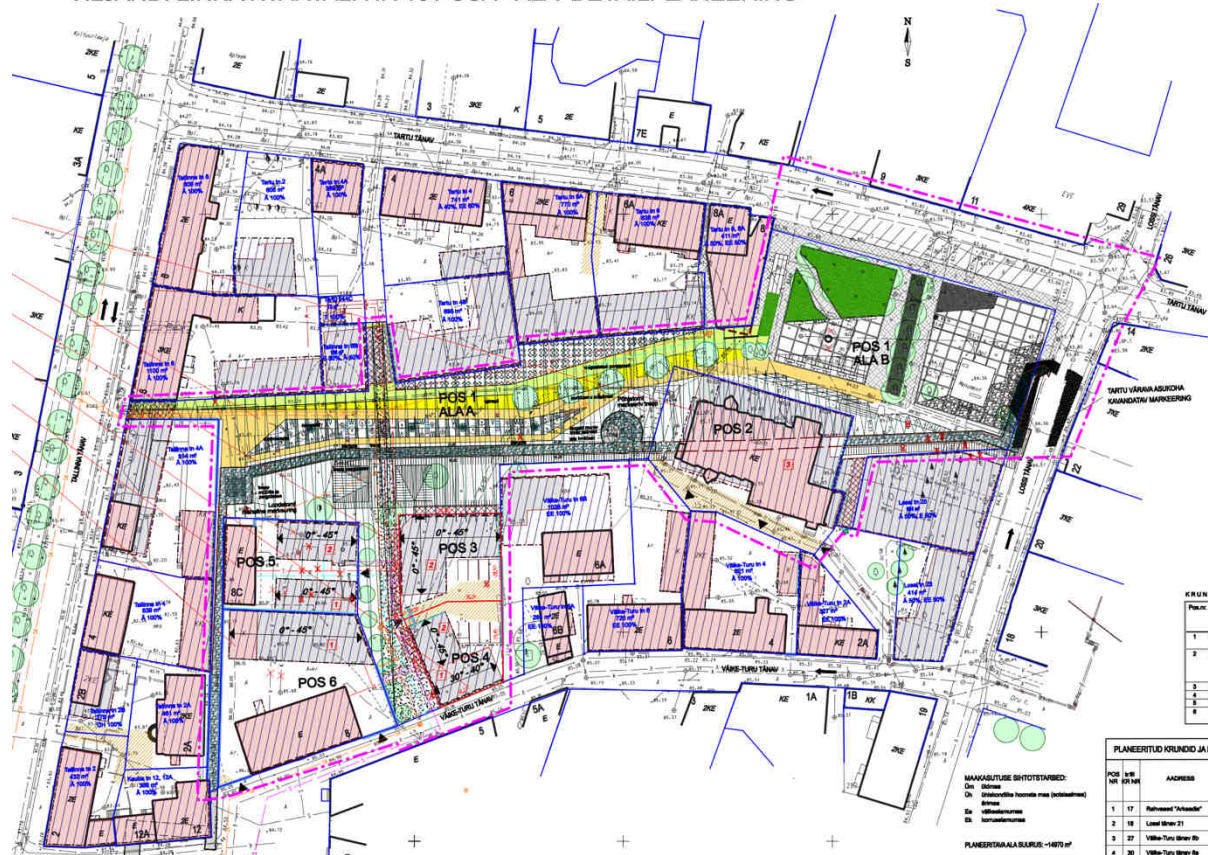
1738. aastal sai Viljandis kreisilinn. Taastati linnaõigused, valiti magistraadi koosseis ja kehtestati tsunftikorraldus. 1789. aastal eraldati Senati ukaasiga Viljandi mõisa maadest vanalinnast põhja pool asuv maa-ala ning liideti Viljandi linnaga. Antud ala hakati nimetama Neustadt – uuslinn. [Pilt 4]

Tehti linnaga liidetud maa-ala kvartali- ja krundijaotus ja jaotati krundid hoonestamiseks välja. [5]

Pilt 4. Viljandi linnaga 1789 a. liidetud maa-alade plaan, EAA.1002.1.1817

VILJANDI LINNA KVARTALI NR 161 OSA - ALA DETAILPLANEERING

Pilt 7. Tartu värava ja linnamüüri asukoht Arkaadia aias. Fragment Viljandi linna kvartal nr. 161 detailplaneeringu põhijoonisest, töö nr. DP 06-04, Viljandi LV arhitektuuri- ja planeerimisamet, 14.06.2006

Lossi tänava vanimaks säilinud majaks on 1780. aastal ehitatud J.J. Schoeleri apteegimaja (Lossi tn. 10), kus alates 1924. aastast on Viljandi muuseum. 19. saj. lõpu ja 20. saj. alguses tehtud fotodelt on näha, et Lossi tn-vat ääristasid mitmesugused ärid ja kauplused. Hoonestus oli mitmekesine: esines nii puit- kui ka kivimaju (vt. allpool pilt 8. 1939. a Viljandi, Lossi tn.). Tänavalulisemaks tunnuseks on Lossi ja Tartu tänava nurgal olev Lossi tn 26 hoone, mille ehitas 1909. aastal tikuvabrikant E. Pohl. Valmisjärgselt oli see linna suurim ja uhkeim elamu ja ärihoone. [10]

Tänavat ilmet muutis oluliselt 1944. aasta tulekahju, mille põhjustasid endisesse viinamonopoli rüüstanud punaarmeealased. Laidoneri platsist alguse saanud tulekahjus hävis kesklinna puitmajade kvartal ja suur osa Lossi ja Tartu tn-va ristikul asetsevatest ärihoonetest. Pärast sõda hooneid enam ei taastatud, vaid loodi nendele kohtadele haljasalad: praegused J. Köleri park ja Keskväljak. 1964. aastal ehitati Keskväljaku kõrval kino Rubiin (Pilt 7. POS 2), mis 2012 aastal lammutati. Üks viimastest uutest hoonetest on 1999. aastal valminud büroohoone aadressil Lossi 22. [10]

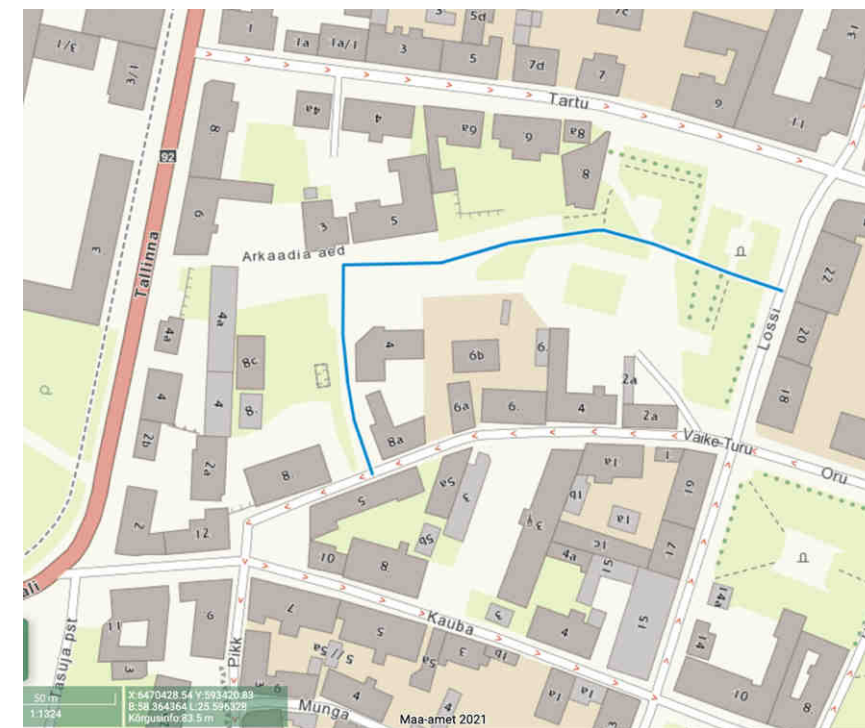
1946 a. Viljandi, mahapõlenud kesklinn raeoja ees (VM VM 5506 F 3452634); Viljandi Muuseum
1946 a. Viljandi, Lossi tn pooldõlenud hooned (VM VM 5508 F 3472633); Viljandi Muuseum
1950 a. Viljandi, Keskväljak, Lossi tn 18-20 maja tellingutes (VM VMF 2637 F); Viljandi Muuseum

1909 a. Viljandi, Lossi tn, Kauba ja Oru tn vahel (VM VMF 5182044 F 11844); Viljandi Muuseum
1915 a. Viljandi, Lossi tn, Oru ja Tartu tn vahel (VM VMF 313246 F); Viljandi Muuseum
1910 a. Viljandi, Lossi ja Tartu tn. ristmik, E.Pohli maja, (VM VMF 75 F 7722); Viljandi Muuseum

AJALOOLISE VAATED
Lossi tänav

Pilt 8. Ajaloolised vaated Lossi tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 9. Maa-ameti kaardilt sinisega märgitud Arkaadia aia kulgemine. Autori väljavõte 25.03.21

3.2 Tartu tänav

Tartu tänav on kujunenud keskaegse maantee ja eeslinna koha peale, kulgedes paralleelselt linnamüüri ja vallikraavi vahetus läheduses. Tartu tänava piirkond liideti linnaga 1789. aastal, kui mõisalt saadi juurde territoorium linnast põhja pool (vt. ülalpool pilt 4 tähistatud piirkond „A“). Tänav varasem saksakeelne nimetus oli Dörptische Strasse. [10]

20. sajandi alguseks arenes lisaks Lossi tänavale oluliseks ka Tartu tänav, eriti Tallinna ja Koidu tänava vaheline lõik. Tartu tänaval olid olulised väikeärid: müüdi nahakaupasid, raamatuid, muusikariistu, pagari- ja kondiitritooteid. Tartu tänaval asutati 1920. aastal likööri- ja veinitehas „Alko“, kus esimesena Eestis hakati vahuveini tootma. [11]

20. sajandi esimestel kümnenditel kerkisid Tartu tänavale esinduslikud hooned. Üks tänaseni säilinud hooneks on 1909. aastal ehitatud juugendliku fassaadiga A. Tõllasepa maja (Tartu tn. 9). Hoones tegutses korraga mitmeid ärisid, sealhulgas ajaleht „Sakala“ toimetus ja kino Modern. Väljapaistev ehitus on ka 1939. aastal ehitatud EVE hotell (Tartu tn 11), mille arhitektiks on E. Sacharias. Enne hoone rajamist olid sama koha peal väiksemad puitmajad. Nõukogude perioodil püsis Tartu tänav olulise peatänavana, kus asusid poed, restoranid ja Keskväljak. [11]

Pilt 11. Ajaloolised vaated Tartu tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavälõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 10. Fotol vasakul Tartu tn. 9 ja paremal Tartu tn. 11. Autori foto 22.02.2021

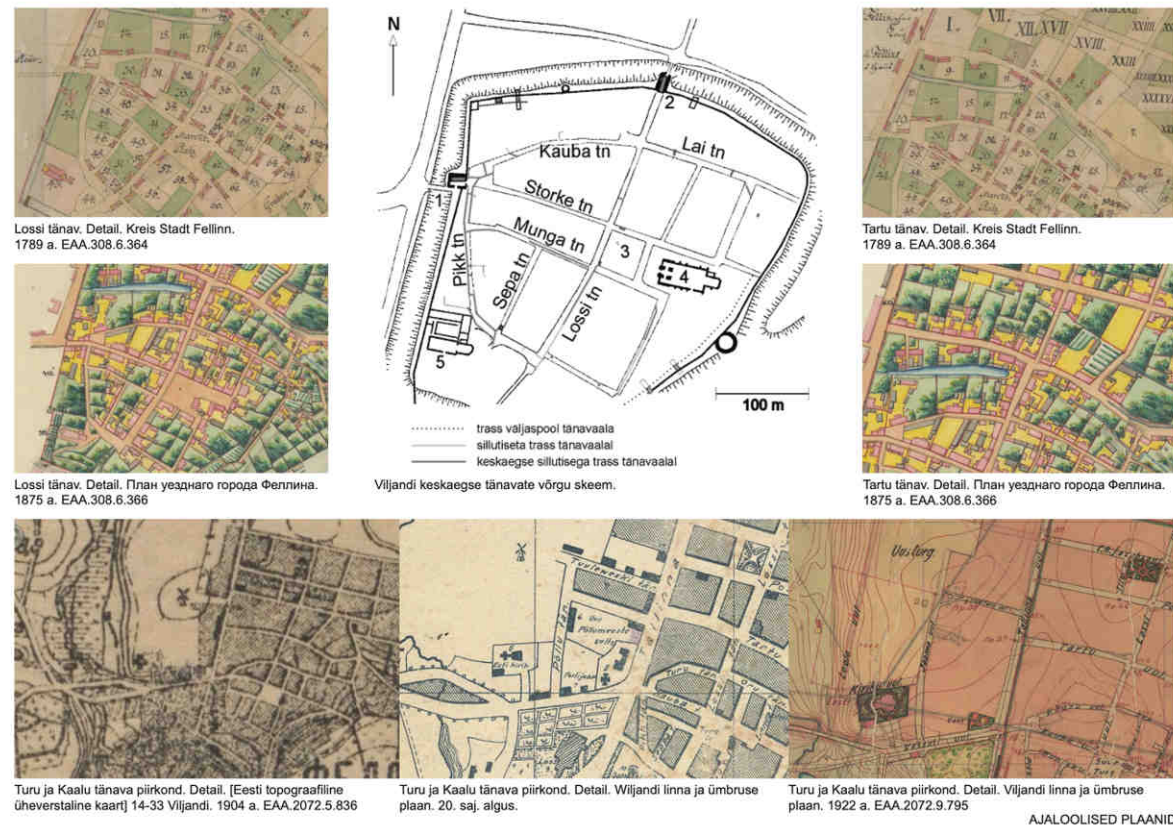

Pilt 12. Fotol Tartu tn. Tallinna tn.-va poolt pildistatud. Liiklus muudeti jäädavalt vastassuunaliseks fotol oleva suunaga. [12]

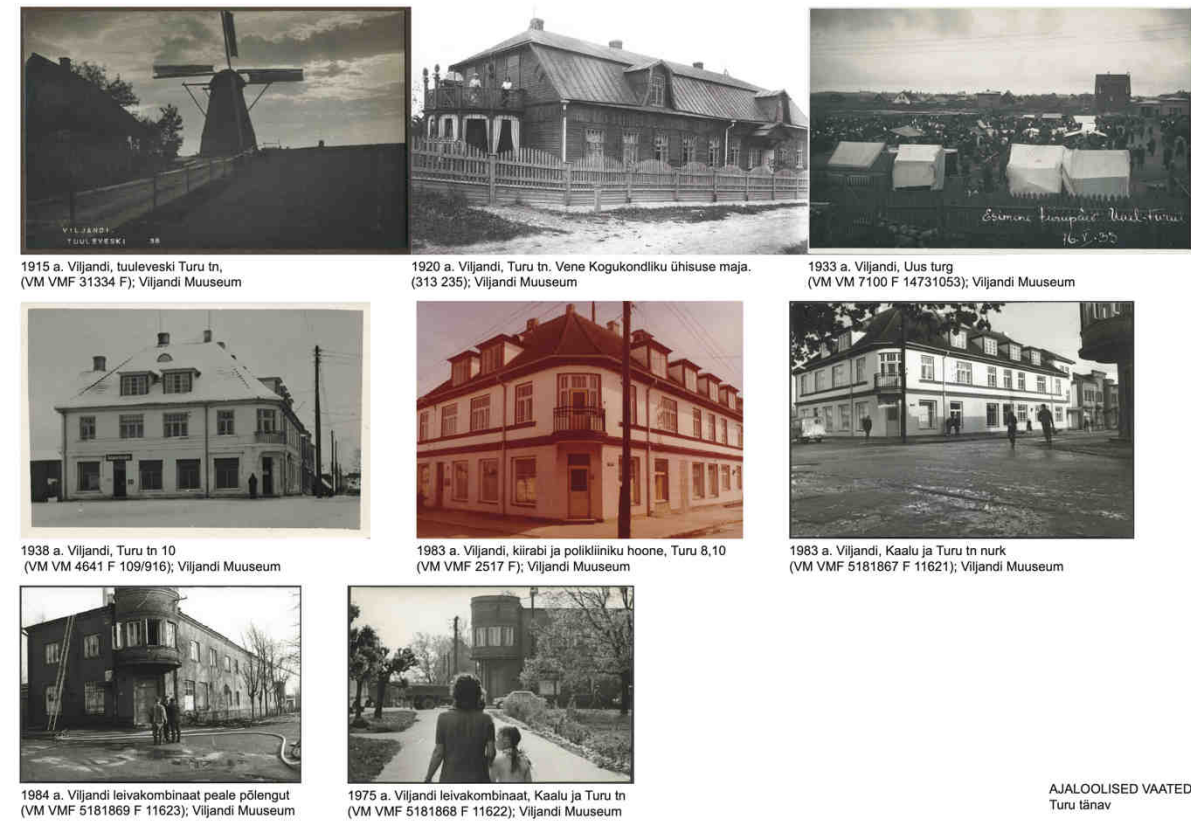
3.3 Turu tänav

Turu tänava piirkond liideti linnaga 20. sajandi alguses, kui see kuulus ümbritsevale mõisamaale. 20. sajandi alguse plaanil (vt. pilt 13. „Viljandi linna ja ümbruse plaan“) on Turu tänava nimeks Tuuleveski tänav. Samal plaanil on märgitud tänava lõpus olnud puidust tuuleveski (lammutatud 1920-ndail). 1922. aasta plaanil (vt. pilt 13. „Viljandi linna ja ümbruse plaan“) on tänava nimeks märgitud juba Uue turu, kuna tänava lõppu planeeriti uus turuplats, mis on samal eesmärgil kasutusel tänapäevani. [13]

Turu tänaval asusid seltsid, kauplused ja restoranid. 1915. aastal ehitas Vene Kogukondlik Ühisus mõisalt saadud maale seltsihoone (vt allpool pilt 14), mis on ümberehitatuna säilinud tänaseni (Turu tn. 6) Turu ja Tallinna tänava nurgal asus Seasaare kõrts. Praegu on seal 1953. aastal ehitatud Sakala Kultuurikeskus, tuntud kui ka Viljandi Kultuurimaja (Tallinna tn. 5). Tänavavastasruugas üle tee tegutses vanas mõisaarsenali hoones 20. sajandi alguses Eesti Seemnevilja Ühisus. Praegu on selle hoone kohal linnaraamatukogu (Tallinna tn 7). Turu tänaval asub ka 1935. aastal ehitatud hambaarst N. Snamenski maja (Turu tn 8). Hoones on valdavalt olnud meditsiinasutus. Praegu on seal Viljandi Tervisekeskus. [13]

Pilt 13. Ajaloolised plaanid, Pures OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

AJALOOISE VAATED
Turu tänav

Pilt 14. Ajaloolised vaated Turu tänav, Pures OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 15. Maa-ameti kaardilt sinisega märgitud Kaalu tänav. Autori väljavõte 25.03.21

3.4 Kaalu tänav

Kaalu tänava piirkond muutus ametlikult linna osaks 20. sajandi alguses, kui Viljandit ümbritsevad mõisamaad liideti linnaga, samal ajal Turu tänavaga. Viljandi keskaegsetest eeslinnadest on vähe teada. Üheks võimalikuks eeslinna asukohaks on arvatud praeguse turuplatsi, Pauluse kiriku ja Tallinna tänava vahelist ala, mille sisse kuulub ka Kaalu tänava piirkond. Ajalooliste andmete järgi on seal asunud ka frantsisklaste Mungaordu Antoniuse vendade hospital, Antoniuse kabel koos eestlaste kalmistuga. [14]

Kaalu tänava vanimaks säilinud hooneks on 1866. aastal rajatud Pauluse ehk Maakirik, mis algselt oli linnapiiridest väljas ja mõeldud seega maarahvale. 1907. aasta Pauluse kiriku tornist tehtud fotol on näha, et tänava asemel laiuvad põllud ning on ka mõned elamud (Pilt 16). 1938. aasta fotodelt on näha, et Kaalu tänav 7 elamu kõrval asus suur aiamaa. 1960-ndatel ehitati aiamaa asemele linnasaun ja kivist korterelamu. 1954. aastal ehitati Kaalu ja Vaksali tänava nurgale spordihoone, millele on aja jooksul erinevaid juurdeehitusi tehtud. Kaalu tänava teises otsas asub 1930-ndatel ehitatud leivakombinaat. [14] Täna kuulub leivakombinaadi ala Viljandi kultuuriakadeemiale.

1961 a. Viljandi saun, Kaalu tn
(VM VMF 5181863 F 11617); Viljandi Muuseum

1939 a. Viljandi, Kaalu tn
(VM VMF 5181864 F 11618); Viljandi Muuseum

1939 a. Viljandi, Kaalu tn
(VM VMF 5181865 F 11619); Viljandi Muuseum

1907 a. Üldvaade Viljandile Pauluse kiriku tornist
(VM VM 4543 F 201068); Viljandi Muuseum

1900ndad. Viljandi, Kaalu tn Vaksali tänava suunas.
Viljandi Muuseum

AJALOOLOSE VAATED
Kaalü tänav

Pilt 16. Ajaloolised vaated Kaalu tänav, Pures OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

3.5 Tallinna tänav

Tallinnasse suunduv tee algas Viljandi linna keskaegses müüris asunud Riia väravast, mis asub täna praeguse Kauba tänava alguses. Mõõda tänavat kulges paralleelselt linnamüür(ehitatud 1260-1300 a.), mis oli umbes 2,1 m paks ja 3-5 m kõrgune. Müür kulges Tallinna tänava äärest kuni tänapäeva Tallinna tn 4a hooneteni ja jätkas sealt täisnurga alt idasuunas. Selle loodenurgas oli torn. Tallinna tänavapoolse linnamüüri välisküljel asus veeta kraav, mistõttu ka tee kulges 20-30 meetri kaugusel müürist. Lisaks oli keskajal keelatud hooneid linnamüüri äärde ehitada. Müüri kaitsefunktsioon kadus peale Rootsi-Poola sõda ning 18. sajandi paiku lammutati müür või kasutati selle kive ära hilisemate hoonete osadena. Tallinna tänava äärne kuivkraav täideti ning maa-ala krundistati. [15]

Tallinna tänava nimeks on läbi varasema ajaloo olnud Die Strasse nach Reval, 19. sajandi lõpus Revalische Strasse ja siis Tallinna uul ning tänav. 19. sajandil oli Tallinna tänav suhteliselt hõredalt asustatud peamiselt 1-2 korruselistest majadest. Lossi tänav kui ajalooline peatänav hakkas oma tähtsust Tallinna tänavale kaotama umbes 1920. aastatest, mil turg koliti vanalinnast ära ning Tallinna tänava äärde hakkasid koonduma suuremad ja väiksemad ärid. [15]

Tänapäeval on Tallinna tänav Viljandi peatänav. Tallinna tänav eraldab vanalinna ja kesklinna autori poolt valitud projekteerimisalasa. Erinevate kihistustena on vanalinna servast alates kindlusest eeslinnade kaudu arenenud välja tänapäevane Viljandi.

Pilt 17. Viljandi linnaosade paiknemine, autori foto 15.05.2006

4 Viljandi kesklinn täna

Linna kujunemise kronoloogia on kompleksne ja alati suuremale territoriaalsele võimu laiali jaotumisele ülesehitatud protsess. Eelnevalt on Viljandi kesklinna kujunemist kirjeldavas ajaloolises lühikokkuvõttes välja toodud need sündmused ja tänavate kirjeldused, mis autori arvates kõige paremini on seotud antud magistr töö kontseptsiooni, linnaruumi ning vajaliku taustainfoga. Viljandi territooriumit omanud võõrväed ei jäänud siia pikalt pidama, vaid liikusid edasi suuremate ja strateegilisemate kohtade peale. Koha peale jäeti reeglina väiksem väeosa, kes linnajuhtimise üle võttis. Kuigi paljud vallutajad Viljandi arengus oma huvi ei näinud, siis oma jälje jättis neist siia igaüks. Üks olulisemaid muudatusi oli Saksa ordulinnuse poolt alustatud Viljandi orduloss ja selle ümber kujunenud linn ning linnamüür. Vallutajad pidid nendel aladel nägema suuremat eesmärki, et taolist kindlus siia rajada ja arendada, kuna seda tehti erinevate võimude poolt 300 aastat. [1]

Sarnast suuremat visiooni vajaksid paljud väikelinnad Euroopas, kuhu on jäänud palju tühja kindla kasutusega maad. Territooriumit omavatel ettevõtjatel pole tihtipeale majanduslikku põhjendust ning suuremat nägemust, mis linnaplaneerijate ja kinnistu omanike koostöös võiks sündida. Antud magistr töö analüüsib kasutusega maad linna südames ja eesmärgiks on alale sobiv planeering välja töötada.

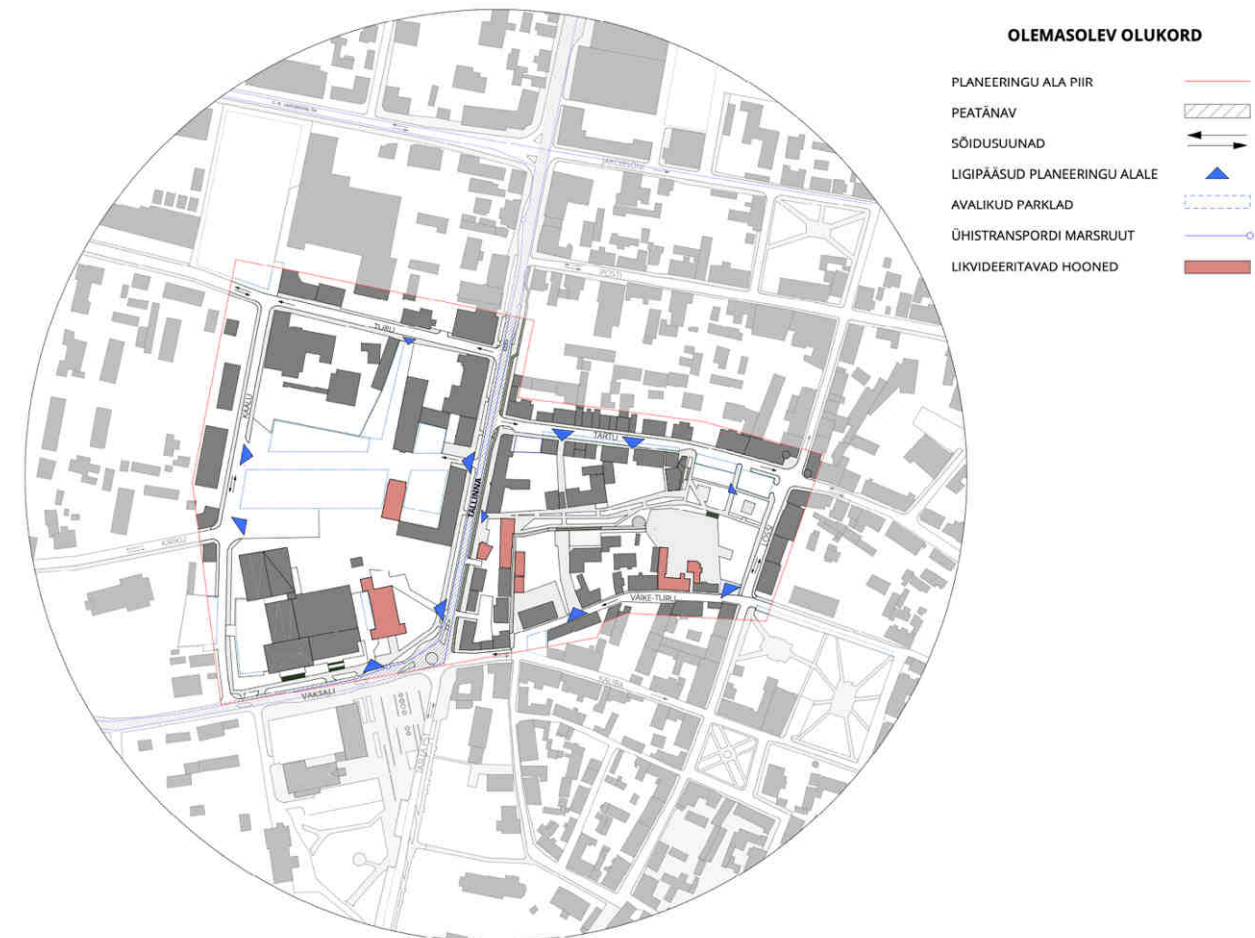
Analüüsitavaks piirkonnaks on autor valinud lääne-ida suunaliselt kulgeva ala, mida läbib keskelt Tallinna tänav ning mille ühes otsas on Kaalu tänava ning teisel pool Lossi tänav (vt. pilt 18).

Valitud ala moodustab kaks eraldi kvartalit. Tallinna tänav on bussijaamast kuni Viljandi lauluväljakuni uuendatud ja välja ehitatud (ehituse lõppaeg august 2020). Antud põhja-lõuna suunaline ühendus bussijaamast lauluväljakuni on korrastatud. Renoveerimisega lisati laiale kõnniteele ka märgistatud jalgrattateed. Probleemseks on valitud alas lääne-ida suund, kus liikumistrajektoril pole jalakäijatele mõeldud teel huvitavaid tegevusi ega funktsioone. Alale rajatud Arkaadia aed ei ole kohalikule meeldiv ajaveetmispaik. Piiritlevate ehitiste puudumise tõttu on linnaruum laialivalgub ja marsruudid on kohati segased ning platse läbivad.

Autori poolt tehtud intervjuus linnaarhitektiga selgus, et Viljandi kesklinna suurimateks probleemideks on:

- Liiklus
- Liikuvus
- Pargid
- Miljööväärtuslikud hooned

Antud magistr töö soovib muuta liiklust ja liikuvusi sujuvamaks ja loogilisemaks. Lisaks ühendada pargid ja rohealad läbi planeeringu üldmise linna rohevõrgustikuga.

Pilt 18. Olemasolev Viljandi kesklinn, ligipääsud alale. Autori skeem 22.02.2021

Pilt 19. Jalgrattateed, ühiskondlikud hooned. Autori poolt peale märgitud punase joonega roheteede ühendus läbi planeeringu ala, Väljavõte Viljandi linna üldplaneeringu kaardist (05.10)

5 Teoreetilise osa arutelu

5.1 Avaliku ruumi analüüsivahendid

Teoreetilise osa esimeseks tugipunktis on valitud Matthew Carmona uurimustöö uute ja taastatud avalike ruumide kohta Londonis. Carmona väidab, et avalike ruumide analüüsiks on tarvis sellist lähenemist, mis eristaks mitmeid komplekseid tüüpe, rolle ja kasutajaid uuritavas linnaruumis. [16] Autori jaoks on tema lähenemine sobivaks meetodiks, kuna võimalik on valida mitmete parameetrite vahel, mis linnaruumi ülesehitust ja kvaliteeti kajastavad.

M. Carmona meetodiks on segavaatluse strateegia, milles pragmaatiline põhimõte ütleb, et meetodi töötamine on tähtsam, kui selle „puhtus“. Kvalitatiivse ja kvantitatiivse meetodi kombinatsiooniga on seeläbi võimalik avaliku ruumi olemust, probleeme, keerukust ja lahendusi leida. [16]

Tema uurimistöös oli vaatluse all 130 erinevat avalikku ruumi kümnes linnaosas Londonis. Uurimisrühm külastas neid valitud kohti ning analüüsis vormi, läbikäidavust, imidžit, tegevusi, sotsiaalseid võimalusi, mugavust ja omandiõigust ehk vastutust. Londoni mitmekülgse linnaruumi näitel on leitavad karakteristikud muidugi palju mitmetahulisemad, kuna tegu on miljonilinnaga. Vastavalt analüüsitud kriteeriumitele valiti linnaruumi analüüsiks 6 dimensiooni ehk omadust:

- Avaliku ruumi lõpetamise(valmimise) kuupäev
- Linnaosa
- Geograafiline paiknemine
- Vorm
- Funktsioon
- Omandiõigus ehk vastutus

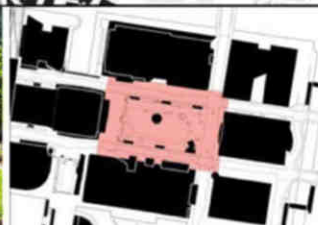

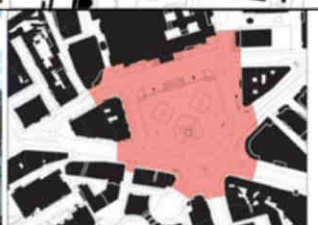

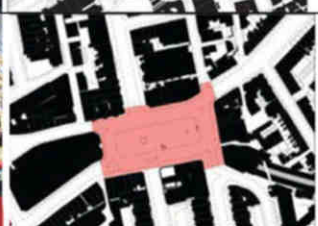
Lisaks antud analüüsivormile tehti Carmona uurimuses poliitiline analüüs, vaadeldi huvigruppide narratiive, populaarseid debatte, kasutajate hinnanguid, intervallvaatluseid ja asukohale omaseid detaile. Leitud infot võrreldi omavahel ning uute narratiivide ja normatiivide põhjal pandi kokku üldised põhimõtted, kuidas avalikke ruume valikuliselt arendada. Uuring tõi välja, et segatud funktsioonidega arendatud linnaruum toimis sotsiaalselt paremini ja seega kohanesid elanikud keskkonnaga paremini.

Tüpoloogilise funktsiooni alusel rühmitati uuringus avalik ruum [16; joonis 4]:

- Kogukondlikuks ruum – kohalik sotsiaalse ja kogukonda siduva funktsiooniga ala
- Korporatiivne ruum – kontorite ja suurkorporatsioonide peakorterite ruum
- Kodanliku funktsiooniga ruum - haldusruum
- Elukondlik ruum - elamukvartalid, eramu piirkonnad
- Tarbimise ruum
- Teeninduse ruum – mõeldud prügiveoks, rattaparklaks ja muuks selliseks
- Transiitruum – linnaruum transpordi teenindamiseks
- Defineerimata ruum – ilma dominantse funktsioonita ruum

Vastavalt avaliku ala vastutusele ja omandiõigusele jaotati avalik ruum [16; joonis 5]:

- Privaatne-avalik - eraomanduses ruum, kus avalik läbipääs on lubatud, tavaliselt mõningate piirangutega
- Avalik - avalikult haldatav alati kasutatav ruum
- Avalik-privaatne - avaliku sektori või organisatsiooni poolt hallatav ruum, kus on mõned haldaja poolt kehtestatud piirangud
- Privaatne - välised avalikkusele suletud ruumi

Case Study		Type
Paternoster Square		 <p>Completion – 2003 Borough – City of London Geographic – central London Form – piazza Function – corporate Responsibility – private-public</p>
Canada Square		 <p>Completion – 1998 Borough – London Borough of Tower Hamlets Geographic – inner London (but Canary Wharf treated as London CBD) Form – garden square Function – corporate Responsibility – private-public</p>
Trafalgar Square		 <p>Completion – 2003 Borough – City of Westminster Geographic – central London Form – piazza Function – civic Responsibility – public</p>
Sloane Square		 <p>Completion – abandoned Borough – Royal Borough of Kensington & Chelsea Geographic – Inner London Form – other Function – civic Responsibility – public</p>

Pilt 20. Väjavõte M. Carmona uurimustööst, tabel 2 fragment. [16]

Tuues välja avalike ruumide funktsionaalseid jaotisi tuleb lisada, et omadused on ekstreemsetel juhtudel vaid ühte suunda defineerivad. Eelnevate tüpoloogiliste jaotuste kasutamisel peab arvestama sellega, et tegemist on domineeriva tüpoloogilise omadusega. See tähendab, et üks sisaldab alati teataval määral ka teisi omadusi. Carmona poolt tehtud juhtumiuuringud on lähtunud ühest kõige laialdasemalt kasutatavast juhtumiuuringu käsiraamatust Yin, R. K. (1994). Segatud uurimustöö meetodid vähendavad Carmona järgi ebatäpsuste riski. Lisaks on väikelinna puhul ruum homogeensem, kui mitmekülgse suurlinna puhul, kus ruumikasutajad ja logistika mitmeid kordi kiiremini liigub.

Tüpoloogilise kihistuse eeliseks on puhtalt funktsionaalse(äri, elu, tööstus ja haldus) ees fakt, et avalikud ruumid arenevad aja jooksul ja võtavad vastavalt kasutajatele erinevaid vorme. Tüpoloogiline kihistus on oma omadustelt pinnapealsem ja annab autori arvates suuremat paindlikust. Planeerimisprotsessis on oluline jätta võimalusi arendajatele ruumi ümber mängida. Autori arvates loovad hea mänguruumi õige piiritlemine läbi reeglite. Piirid eraldavad territooriumi ja defineerivad koha olemuse, sügavuse ja küpsuse. Sügavamal tasandil on kehad ja objektid ajutiselt kokku tulnud väiksemad osakesed, mis aja jooksul koguvad ennast maksimumini ning siis lagunevad koost. Piirid määravad koha ulatuse ja iseloomu.

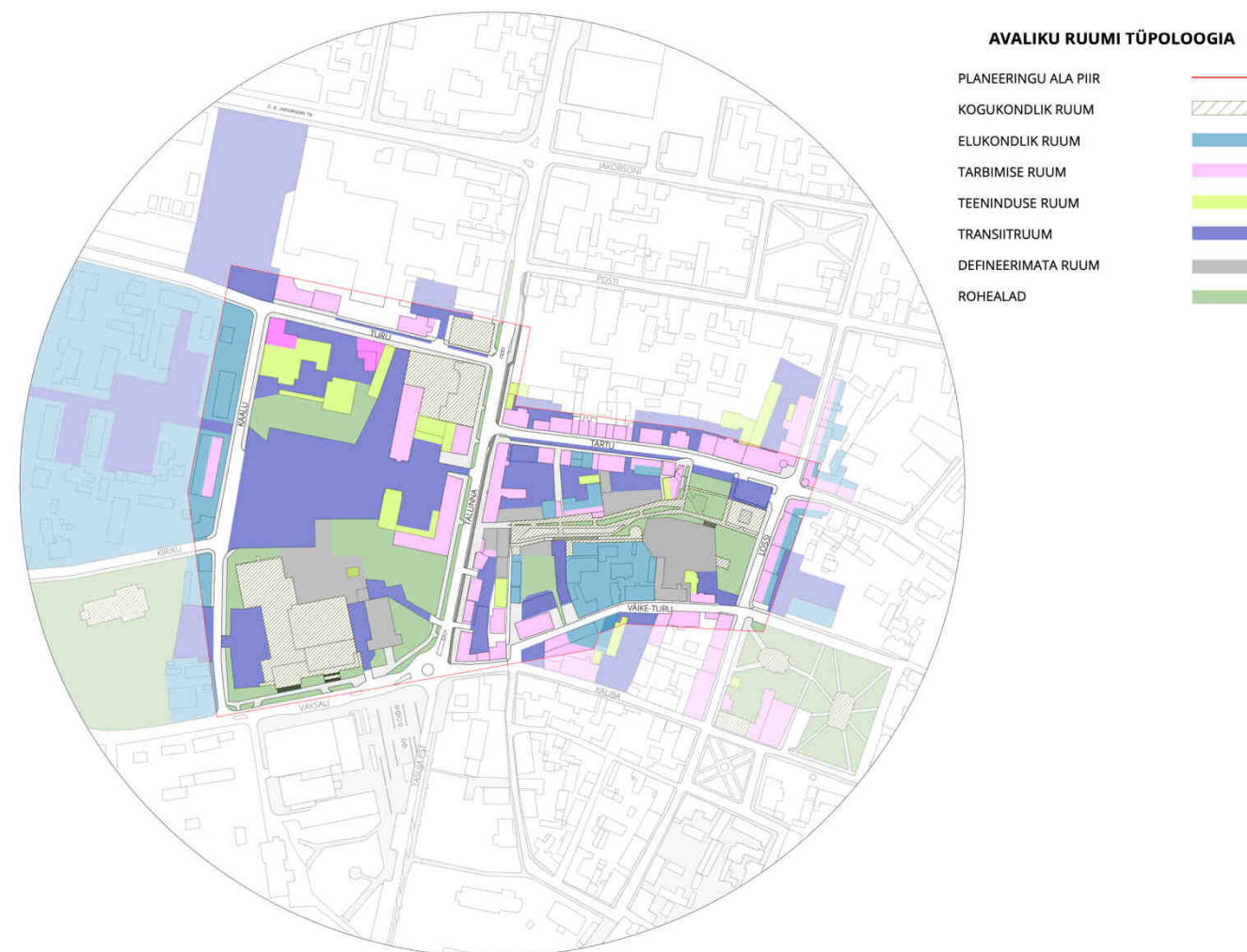
The strenght of the boundary is essential to a neighborhood. If the boundary is too weak the neighborhood will not be able to maintain its own identifiable character. [17]

Autori kavatsus on kasutada kahte avaliku ruumi analüüsi tööriista. Üheks selliseks on üleval nimetatud avaliku ruumi rühmitamine tüpoloogilise funktsiooni alusel. Kuna London on linna keskkonna mõõtmetelt, mastaabilt ja rahvastikuarvult mitmeid kordi suurem, siis on autor otsustanud ära jätta korporatiivse ruumi, kuna Viljandis ei ole suurt korporatsioonide peakortereid ega suuri ärikvartaleid. Teiseks on ära jäetud kodanliku funktsiooniga ruum ehk haldusruum, kuna projektialal ei asu selliseid asutusi ja kavas ei ole neid ka ette näha.

Teiseks kasutab autor avaliku ruumi analüüsiks vastutusele ja omandiõigusele jaotatud ruumi. Selle eesmärgiks on projekteerida mitmekülgset ruumi ning anda selgem ülevaade avaliku ruumi, privaatse ruumi ja vahepealsete piiridest. Lõppinfo väärtus seisneb ka olemasoleva ja projekteeritava linnaruumi võrdluses, kust saab välja lugeda, kas antud uurimistöö ja linnaruumiline lahendus suudab täita määratud eesmärgid.

Carmona teadustekst ütleb kokkuvõtvalt, et avaliku ruumi tuleks vaadelda tasakaalukalt, mis tähendab mitmete tüüpide, rollide ja kasutajatega arvestamist. [16] Antud töö ei saa Londonile sarnast motiivi luua, kuna Londoni avalik ruum on võrreldes Viljandiga palju mitmekesisem. Autor soovib läbi Carmona uurimisevõtete Viljandi südalinna uurida ning läbi selle heale avalikule ruumile uue narratiivi ja normatiivi sõnastada.

5.2 Olemasoleva olukorra analüüs

Pilt 21. Olemasoleva avaliku ruumi tüpoloogilise funktsiooni analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 22.04.21

Olemasoleva avaliku ruumi tüpoloogilisest funktsionaalsest jaotusest selgub, et Viljandi südalinna tähtsaimad kvartalid koosnevad suures osas transiitruumist, defineerimata ruumist ning osalt rohelaaladest (Pilt 20). Tallinna ja Kaalu tänava vahelisel alal kaubamaja krundil domineerib „lilla“ tooniga autodele parkimiseks mõeldud avalik ruum. Samas Kaalu tänava krundil spordihoone taga on palju roheala, mis on teedega piiratud. Kokkuvõttes moodustab see ruum kaubamaja ja spordihoone taha suure autodele mõeldud ja liikumiseks ebamugava ala. Vabaaja veetmise võimalused sellel alal puuduvad.

Arkaadia aias on avalik ruum piiritlemata ja moodustab defineerimata ja rohealaga koos ebamäärase linnaruumi. Arkaadia aias olev Lossi tänavaäärne on ettenähtud detailplaneeringuga roheala piires hoonestada. Arkaadia aia keskel olev tühi plats tekkis pärast kino „Rubiin“ lammutamist 2011. aastal. Tartu tänaval asuvad toimivad väikeärid. Arkaadia aia poole on rajatud uued

kortermajad, kuid majade rivis on katkestusi, mis tekitavad ebamäärast ruumi. Kokkuvõtvalt saab öelda, et Kaubamaja tagune suur parkla ja Arkaadia aed ei ole kasutajale mugav koht aja veetmiseks.

Pilt 22. Olemasoleva vastutuse/omandiõiguse jaotuse analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 22.04.21

Olemasoleva linnaruumi omandiõiguse ja vastutuse skeem näitab, et südalinna on avalik ruum avatud kõigile ning suuresti läbikäidav. Privaatseid ja poolprivaatseid ruume on valitud alas väga vähe. Privaatsed ja vahepealsed avalikud ruumid saavad tekkida eraomandi tekkimisega, mis tekitab keskkonda piirid. See loob omakorda väiksemad üksused, millega jagatakse laiali ala korrashoiu vastutus. Läbi selle omavad, hooldavad ja kujundavad maad mitmed osapooled ning on võimalus tekkida mitmekülgsemal keskkonnal. Tagasihoidliku eelarvega Viljandi linnavalitsuse peamine eesmärk on avalikud ruumid turvalised ja puhtana hoida. Kruntide omandite küsimuses ei saa nad kahjuks ette öelda, kellele maa kuulub või mida sellega tegema peavad. Alade kasutusotstarbed on aja jooksul tekkinud ja nende muutumine on tavaliselt pikaajalisem planeerimisprotsess.

Autori üks eesmärkidest on töötada välja kruntide moodustamise loogika, mille vahele tekiksid head ühendused nii jalakäijatele kui ka autojuhtidele.

5.3 Projekteeritava lahenduse analüüs

Antud juhul on autor võrrelnud Viljandi südalinna avaliku ruumi tüpoloogiad ja vastutus/omandi liike. Carmona töös oli lisaks ruumi funktsionaalsele tüpoloogiale ja vastutusele/omandiõigusele sõnastatud ka avalike väljakute vormi tüübid. Nende kohta eraldi tabelit ei tehtud, kuna väikelinna avalik ruum ei ole nii mitmekülgne, et oleks vajadus linnaruumi selles võtmes analüüsida.

Matthew Carmona koostas segaurimismeetodi tulemusel tabeli, kus võrreldakse ruumi tüüpe ning disainielemente. Antud näited kehtivad ainult osaliselt Viljandi südalinna kohta.

Correlations to physical form	Correlations to function	Correlations to rights and responsibility
<p>Table 3. Correlations between space types and design features.</p> <ul style="list-style-type: none"> Public art is a "must-have" element of piazzas Incidental and courtyard spaces are generally of a small scale and piazzas and garden squares of a large scale Incidental spaces have a less coherent form than other spaces and are generally more noisy, and less clean and comfortable Courtyards, by their nature, are less connected than other types to the surrounding street network Piazzas tend to be more highly sanitised than other space types Courtyards and piazzas typically feel less inclusive than other types and exhibit higher levels of control Garden squares have a lower level of security patrols, and incidental spaces the highest degree of behavioural signage Forecourts are often strongly themed 	<p>Table 3. Correlations between space types and design features.</p> <ul style="list-style-type: none"> Consumption, civic and transit spaces exhibit noticeably vibrant characters with active frontages Community and corporate spaces exhibit a background level of activity; domestic and undefined spaces are generally quiet and often deserted Significant greenery is a common feature of all space types except civic spaces Seating is most prevalent in community squares Corporate, civic and consumption squares most often feature public art Community spaces tend to be designed with sandstone paving, corporate with granite and sandstone, and consumption and transit space with granite Consumption and service spaces are typically less legible than others, with service spaces most often poorly connected to their hinterlands Corporate and service squares are (unsurprisingly) distinguished by their highly corporate appearance Transit spaces typically feature franchised retail outlets, as do many consumption spaces, and are often highly adaptable, with lower levels of explicit control Civic spaces are often strongly themed, reflecting their history, and exhibit a strong sense of place Corporate, service and domestic spaces typically feel less inclusive than other spaces, particularly community and transit spaces, and are less adaptable Service, transit and undefined spaces feel less safe than other spaces and tend also to be the least comfortable spaces Community, corporate, civic and consumption squares exhibit the highest levels of soft and hard controls 	<p>Table 3. Correlations between space types and design features.</p> <ul style="list-style-type: none"> Public spaces are the most active, with animated frontages; they are less enclosed and more open and inclusive in character, but often less comfortable than other spaces and less well maintained Private and private-public spaces are usually contemporary in style, with a corporate aesthetic, and generally show less regard to historical context, whilst public and public-private squares vary more significantly in their architectural treatments Private and private-public spaces also exhibit high levels of sanitation and soft and hard controls and a greater sense of implicit exclusion Public and public-private spaces demonstrate a greater variety of uses and feel more inclusive than their more private counterparts Private-public and public-private spaces both feel like very safe places to be

Pilt 23. Väljavõte M. Carmona uurimustööst, tabel 3 [16]

Tabelis on väljatoodud M. Carmona avaliku ruumi uurimisest järeltõlgitud disainisoovitused, millest mõningaid on võimalik rakendada ka Viljandi südalinna planeerimisel. Soovitusi kasutatakse planeeritava linnaruumi disainimiseks ja normatiivide sõnastamiseks. Civic ehk kodanliku funktsiooniga ja korporatiivset ruumi antud projekteerimisalale ette ei nähta, seega need põhimõtted ei ole antud uurimistöös asjakohased.

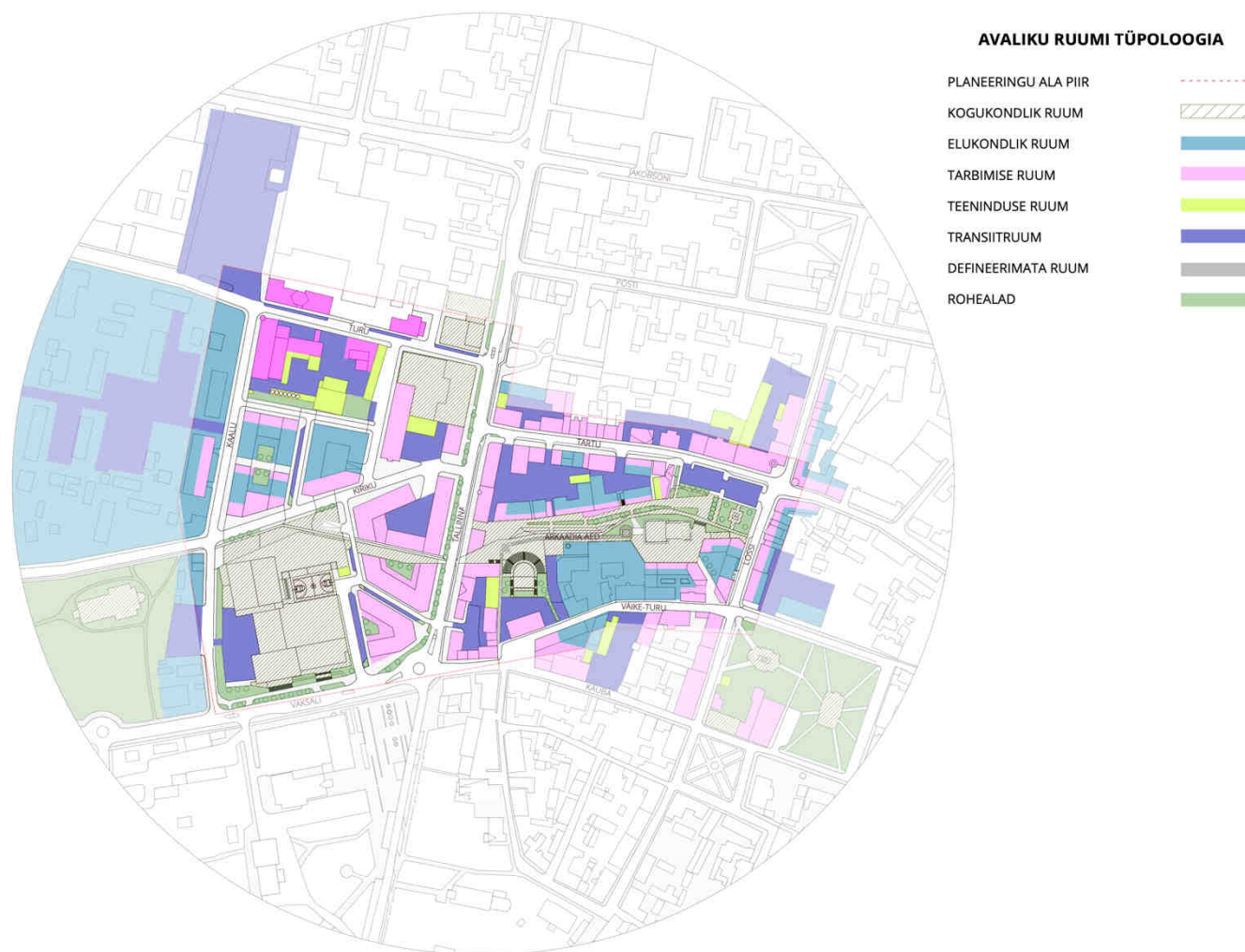
Avaliku ruumi analüüsi tööriista ja kruntide moodustamise loogika põhjal katsetatakse erinevaid võimalusi linnaruumi piiritleda ja mitmekülgsemaks muuta. Sealjuures sõnastatakse avaliku ruumi põhimõtted, mida uurimistöös vaadeldavale alale rakendatakse.

Südalinna planeering näeb kasutamata aladele ette mitmekülgset kihistust. Peamise kogukondliku jalakäijate tänava moodustab Lossi tänava algusest algav park, mis kulgeb edasi Arkaadia aeda ja jätkub mööda Tallinna tänavat kaubamaja küljelt. Jalakäijate tänav liitub uue spordihoone laienduse ees Kiriku tänavaga ja jätkab rohealaga Pauluse kirikuni. Spordihoone laiendusest põhjapool on elamukvartalid, kus esimestel korrustel on Kiriku tänava poole äripinnad.

Moodustunud jalakäijate tänavale on ette nähtud kolm põhilist tõmbepunkti:

- Kiriku tänava äärde moodustatud äritänav ja spordihoone laiendus
- Arkaadia aeda planeeritud amfiteater, kuhu saab siseneda ka otse Tallinna tänavalt
- Moodsa kunsti muuseum, mis on maamärgiks südalinna avalikule ruumile ja peegeldab

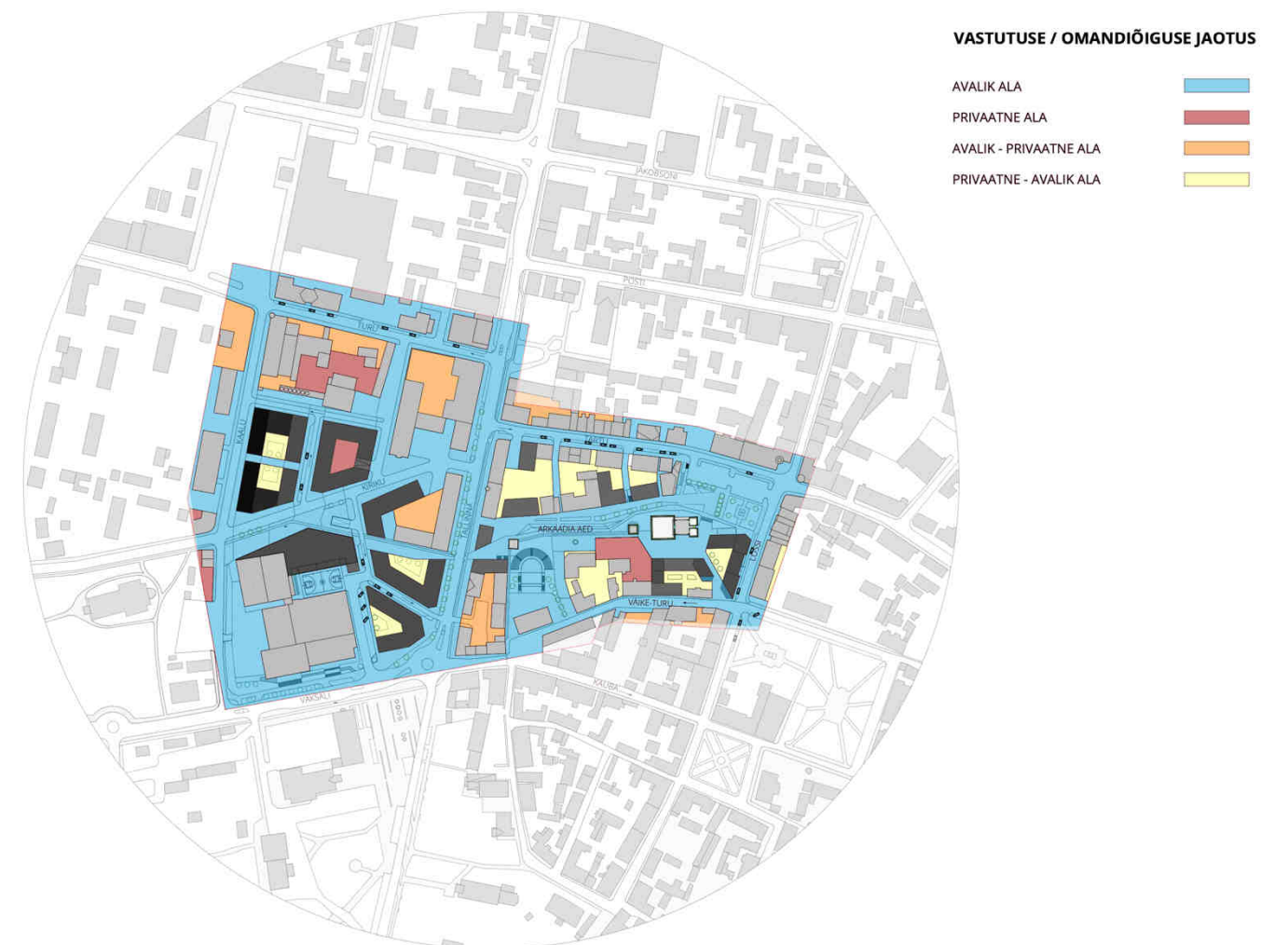
Kaalu kvartalis olevat Pauluse kirikut

Pilt 24. Projekteeritava avaliku ruumi tüpoloogiliste funktsioonide analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 26.04.21

Kesklinna avaliku ruumi piiritlemiseks nähakse Arkaadia aia poole hooneid, mis sulgevad kvartalid privaatseteks ja poolprivaatseteks tsoonideks. Eesmärgiks on linnaruumi erinevateks osadeks jagada, et tekiks mitmekülgsem kihistus. Tartu tänav säilitab oma aktiivse oleku tasuta tänaväärse parkimisega. Tartu tänaval olemasolevad parkimiskohad muudetakse 45 kraadisest jadakohtadega parkimisteks. Väike-Turu ja Lossi tänava nurgale moodustatakse 2 krunti, mille vahelt on projekteeritud läbi avalik tee. Tee jaotab krundid poolprivaatseteks aladeks.

Tallinna tänav 4a hoone ja selle tagune punastest tellistest abihoone on ettenähtud lammutada, et avada Arkaadia aed Tallinna tänava poole. Tallinna tn 4a hoone asemele nähakse ette risti olemasolevale hoonemaht, mis sulgeks alumise kvartali alaks, kuhu vahele jääb poolprivaatne tsoon. Kiriku tänava äärde on planeeritud privaatset ja poolprivaatset kvartalid.

Pilt 25. Projekteeritava avaliku ruumi vastutuse/omandiõiguse jaotuse analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 26.04.21

5.4 Järeldused ja tulemused

M. Carmona analüüsi parameetrid esitas autor visuaalsel kujul. Graafilised joonised tõid esile kvartalites olevad probleemid ja avaliku ruumi jaotuse. Autor jagab ala kolmeks osaks: Kaalu kvartaliks, Arkaadia kvartaliks ja neid läbivaks Tallinna tänavaks. Kaalu kvartalis domineerivad suuremahulisemad ja laiemad krundid, mis toovad Viljandisse uue kihistuse. Arkaadia kvartalis püütakse jätkata Viljandile omast väiksema mahulist kruntide jaotust. Olemasolevaid lahtisi krunte suletakse Arkaadia aia poolt poolprivaatseteks tsoonideks.

Pilt 26. Kontseptsiooni skeem. Autori joonis 26.04.21

People are different, and the way they want to place their houses in a neighborhood is one of the most basic kinds of difference. [18]

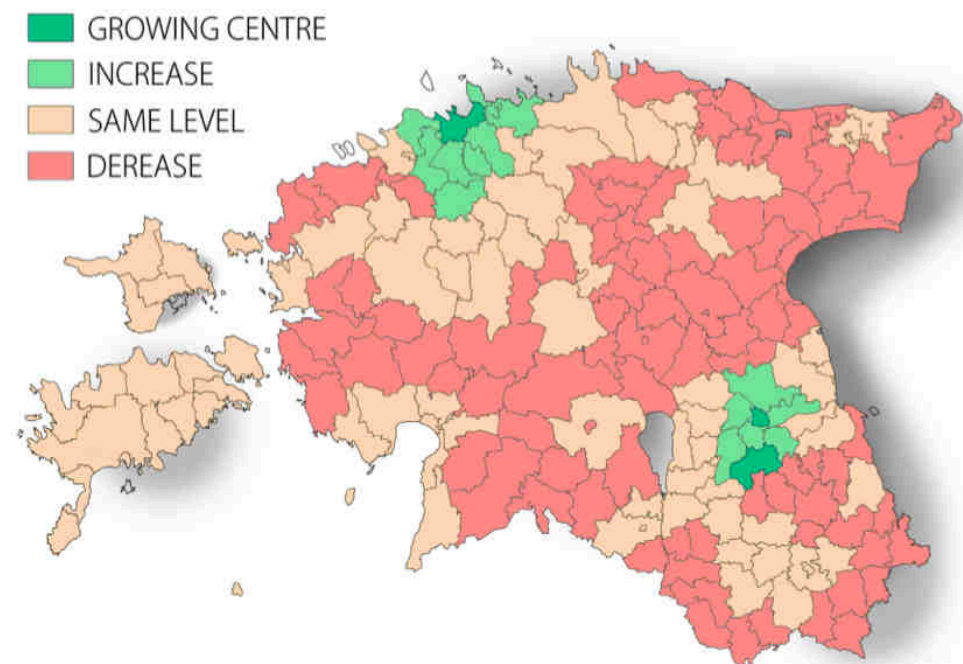
Linnakeskkonnale on avalikkuse määr oluline tegur, kuna siis on elanikul valida avaliku ja privaatsema elamiskeskonna vahel. Autor on planeeringuga püüdnud teha selget vahet aktiivsemate tsoonide, privaatsemate tagahoovide ning vahepealse ruumi vahel.

Järgnevalt on autor sõnastanud Carmona poolt sõnastatud disaini põhimõtted, mis on aktuaalsed ka antud linnaruumi planeerimisel ja nende rakendamine vastaval alal. (Vastavalt M. Carmona uurimustööle, tabel 3 [16].)

Põhimõte	Kaalu kvartal	Tallinna tänav	Arkaadia kvartal
<i>Avalik kunst on vajalik linnaruumiline element</i>	Ettenähtud installatsiooni ruum kaubamaja taha ja spordihoone ette	Linnamüüri eksponeerimine ja tornid Arkaadia aias	Amfiteater ja skulptuuride maja
<i>Siseõuesid ei ühendata reeglina otse põhitänavatega</i>	Siseõued avanevad kõrvaltänavatele	Siseõued ei avane Tallinna tänavale, mis on planeeringu alal peamiselt kasutatav tänav	Kruntide siseõued on ühendatud Loomingu tänavaga. Tallinna tänavale siseõued ei avane
<i>Tarbimise ja transiitruumid omandavad elava fassaadiga märgatavalt aktiivsema iseloomu</i>	Kiriku tänavale on ettenähtud tänavale poole klaasfassaadid esimestele korrustele	Kaalu ja Arkaadia kvartali vahele Tallinna tänavale rajatakse esimeselt korruselt „läbipaistev“ hoone	Arkaadia aia põhjapoolne fassaadifront planeeritakse jätkuvaks ja tühjad kohad rivis hoonestatakse
<i>Avalikud pingid ja istumised on levinud kogukondlikel väljakutel</i>	Spordihoone taha planeeritakse tribüünid ja spordihoone ette pürskkaev istumisega	Istumist ei nähta ette suurema liiklusega Tallinna tänav äärde	Amfiteater ja Moodsa kunsti muuseumi lõunapoolne külg
<i>Kogukondliku ruumi katend on tihti planeeritud liivakivist, tarbimise ja transiitruum graniidiga</i>	Loomingu tänav promenaad on planeeritud heledama katendiga	Tallinna tänaval säilivad olemasolevad katendid	Loomingu tänav promenaad on planeeritud heledama katendiga
<i>Privaatset ja privaat-avalikud ruumid on tavaliselt stiililt kaasaegsemad vähema ajaloolise taustaga, samas avalikud ja varieeruvad</i>	Planeeritud elamukvartal on kaasaegsema stiiliga uus kihistus ja uue kaubamaja materjalid suhestuvad olemasoleva kaubamaja ja põhjas oleva mööblimajaga	Tallinna tänav äärde planeeritud avalik hoone on eristuva kõrguse ja arhitektuuriga ehitis	Arkaadia aia põhjapoolsed planeeritud hooned suhestuvad katuse ja kõrgusega olemaolevaga. Avalike platside ääres Arkaadia aias on kontrastne arhitektuur

6 Viljandi kultuur

Viljandi on Eestis suuruselt kuues linn, seal elab 2021 aasta seisuga 16 875 inimest. [19] Kuigi rahvastiku arv oli Viljandi linnas vastavalt viimasele statistika prognoosile kerges languses (-1.3%), siis demograafilise uuringu kohaselt püsib Viljandimaa elanike arv samal tasemel. Antud töö ei keskendu poliitilistele ega majanduslikele probleemidele ja lahendustele selles osas, kuid annab aimu tugevustest, milleks on Viljandi kultuuriline sfäär.

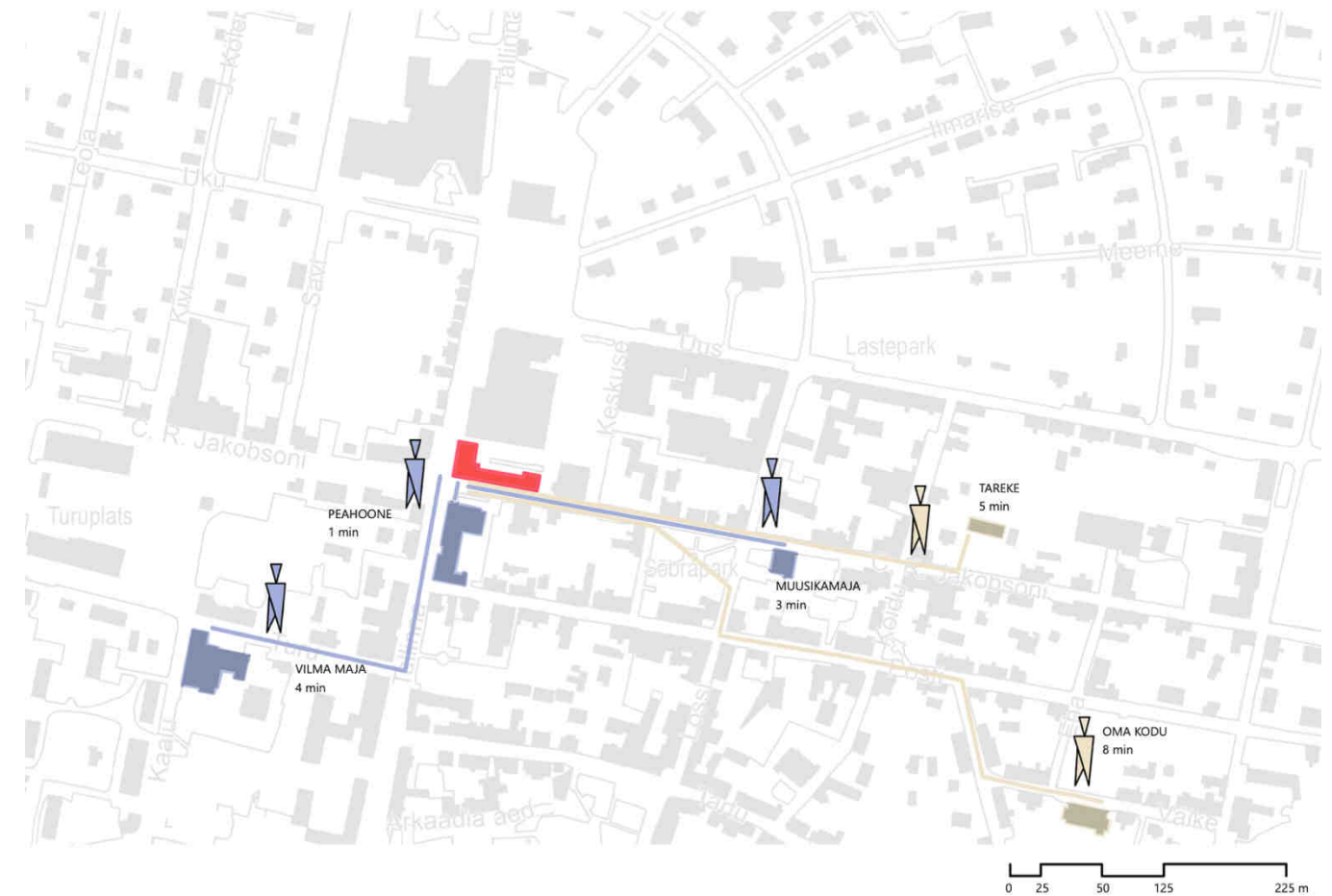

Pilt 27. Eesti rahvaarvult kahanevad ja kasvavad maakonnad. Eesti statistika, 2020

Loominguse linna teooriad, mis on levinud akadeemilises kirjanduses ja linnakeskkonna turunduses, kirjutavad et loomingu linna kuvandi kinnistamiseks, on vajalik kõita loomingu inimesi. [20]

Viljandil loomingu diskursusena on olemas oma loomingu identiteet, mida tugevdavad teater Ugala, Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia, VLND bränd ja VLND burger, lisaks üritused nagu Viljandi folk, Hansapäevad ja Viljandi BASH. Viljandis elasid ja töötasid kunstnikud Johan Köler ja Paul Kondas, kelle auks on rajatud vastavalt Köleri park ja Kondase Keskus Viljandi kesklinnas.

TÜ Viljandi kultuuriakadeemia toob Viljandisse noori, kes soovivad õppida etenduskunsti, muusika, pärandtehnoloogia, kultuurikorraldust või kogukonnaharidust. [21]

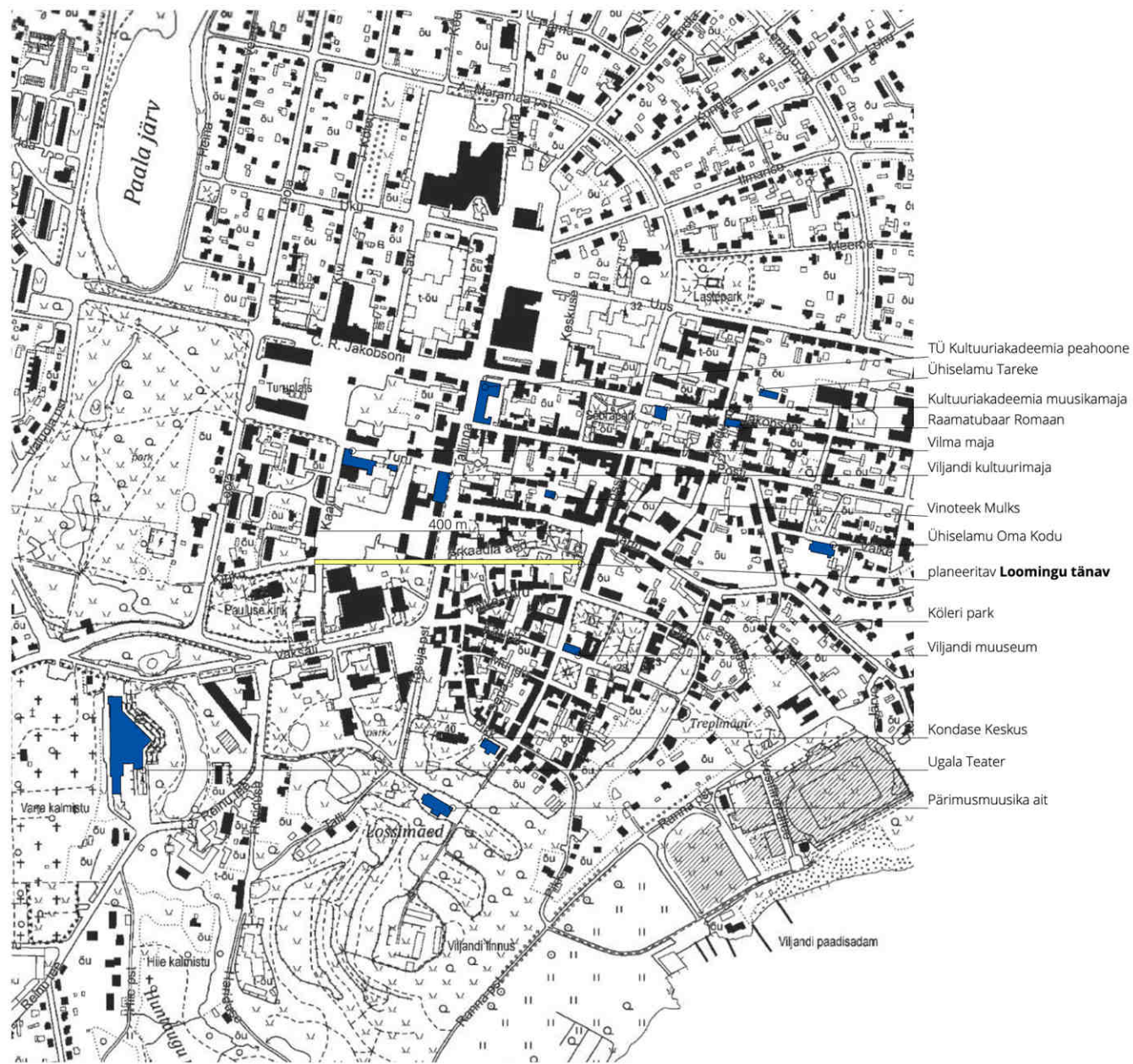

Pilt 28. Rekonstrueeritud tudengimaja projekt koos kõikide Viljandi kultuuriakadeemia abi- ja õppehoonetega. Ajaloolise hoone renoveerimine ja selle energiatõhusus Viljandi aadlipreilide pansionaadi näitel, Anni Rada magistritöö skeem, Tallinn 2020

Kultuuriakadeemia moodustab Viljandis omamoodi skeene, kus on ühendatud Ugala, Pärimusmuusika Ait, Vilma maja ja kohalikud baarid Romaan ja Mulks. Tudengitel on võimalus ennast realiseerida kasutades selleks kohalikke ruume ja võimalusi. Nii mõnigi noor tudeng seob ennast selle läbi Viljandi linnaga ja otsustab siia elama jääda.

Each subculture needs a center for its public life: a place where you can go to see people, and to be seen. [22]

Autori eesmärk ei ole Viljandit meelevaldselt suruda loomingu linna raamidesse, vaid linnaplaneeringuliste võtete abil avada südalinna ja läbi avaliku ruumi kujundamise tekitada Loomingu tänav ehk promenaad, mis ühendaks omavahel rohealad ja samas moodustaks kultuurisele kihile eneseväljenduseks tsentri.

Pilt 29. Situatsiooniskeem, maa-ametikaarti peale joonistatud kohad, mis seostuvad Viljandi kultuuri ja loominguuga. Autori skeem, 15.05.2021

Loomingu tänava toimimiseks on tarvis luua raamistik, mis toetaks sotsiaalseid tegevusi ja kultuurset varieeruvust, nii öelda *buzzi*. [23] J. R. Uldemolinsi järgi peab kohalik dünaamiline miljöo esindama laia valikut meelelahutust, restorane ning ööelu. Lisaks peaks avalik ruum võimaldama vabaaja ja spordivõimalusi keskklassile. [24] Antud planeering näeb ette avalike alade esimestele korrustele võimalikke äripindasid, lisaks on avalikus ruumis mitmekülgset meelelahutust ja varieeruvust. Spordihoonet nähakse ette vastavalt kehtivale detailplaneeringule laiendada planeeringuga loodud Kiriku tänava poole. Vana ja uue spordihoone vahele tekib avalik korvpalliväljak (vaata üleval pilt 26 kontseptsiooniskeem). Planeeritud funktsioonid võimaldavad mitmekülgset ja huvitavat avalikku ruumi projekteerida.

Brändimise narratiiv peab põhinema kohalikul identiteedil, mis on asukohaga seotud. Audentus on see, mis eristab ühte lugu teisest. Mida spetsiifilisem ja sümbolistlikult laetud identiteet, seda suurem võimalus on produktil saada turul nõ. monopoli staatusesse, luues barjäärid konkurentide brändile. [24] Uldemolinsi poolt sõnastatud brändimise narratiiv on territoriaalselt agressiivse tagamõttega, kuna väljendab turu domineerimise loogikat. Erinevalt käesolevast uurimistööst uuris Uldemolins Barcelona linnaosa El Raval'i place brändingu fenomeni ja väljendas turuloogikat, mis suurlinnas on asjakohasem, kuna ühe koha brändimine mõjutab turistide eelistusi. Viljandi planeerimistöö eesmärk on eelkõige kohalike ja Viljandisse õppima tulnud inimeste avaliku ruumi kogemist ja elukvaliteeti parandada. Lisaks pakkuda Viljandi kinnisvaraturule mitmekesisust.

El Raval'i kuulsus linnaosana oli negatiivne. See oli kuritegelik ja allakäinud tööstusrajoon Barcelona keskel. Tänu tundlikule brändimisele sai sellest boheemlaslik ja samas tumeda taustaga üks populaarsemaid sihtkohti Barcelonas. Viljandi kuulsus on tagasihoidlikum, kuna turistide läbikäimine ja kultuuriline mitmekesisus on mitmeid kordi väiksem. Raval'i tänavad ja olek on kujundatud läbi kunstnike ja poepidajate ning imidžit võimendatakse nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil.[25]

Source: Adam Lang, 2006.

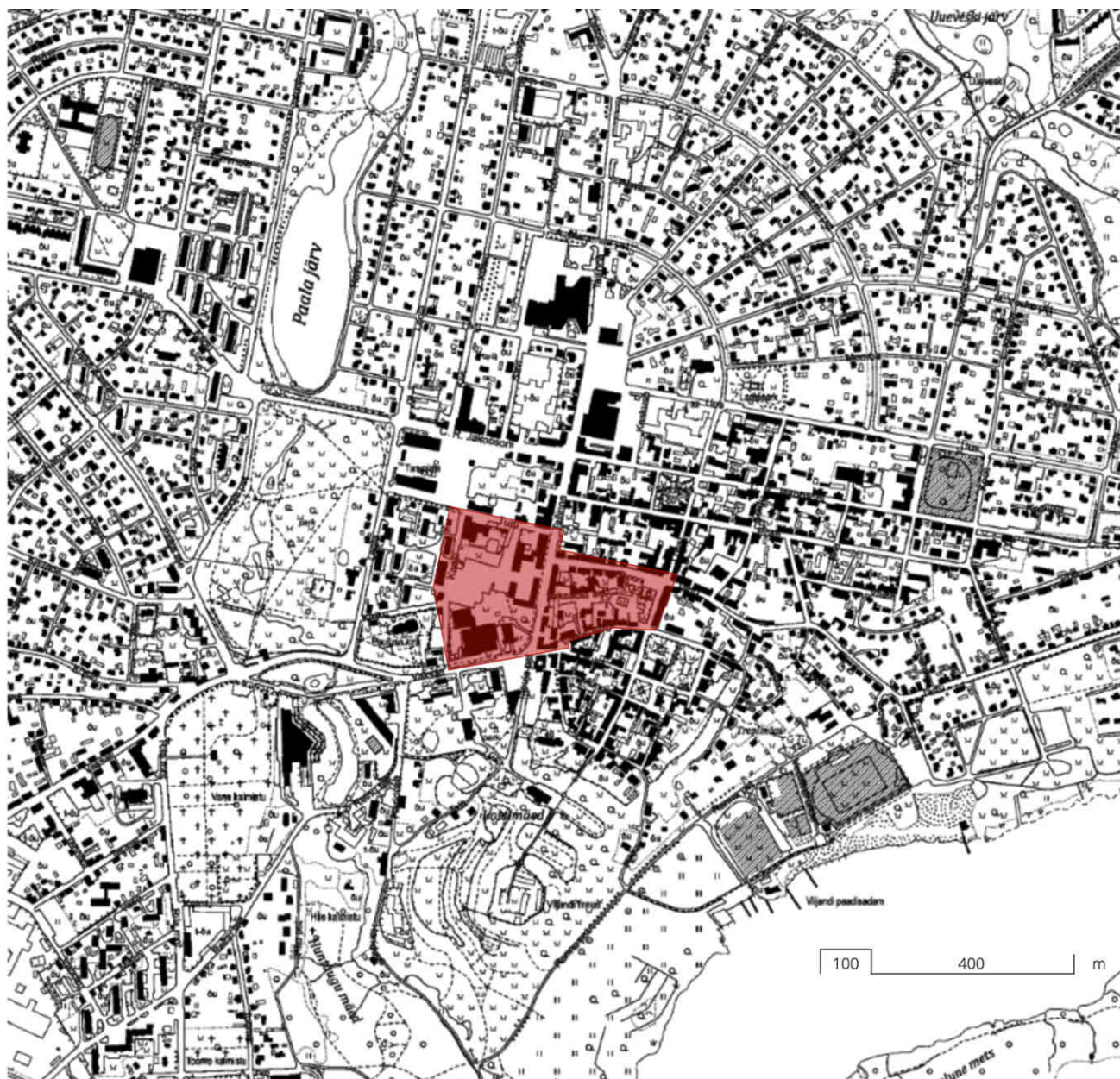
Pilt 30. Tänavakunst El Raval'i tänavatel [25]

Viljandi saab enda narratiivi kujundamisel lähtuda oma loominguilisest mainest, ajaloost ja noorte ambitsioonidest. Brändina on VLND Eesti kultuurimaastikul esindatud[26].

Südalinna planeerimise ja narratiivi sõnastamise läbi soovib autor võimendada Viljandi imidžit ning sõnastada põhimõtted hea avaliku ruumi planeerimiseks. VLND-brändi maine ja tunnus on heaks tugipunktiks Viljandi südalinna uuendusel ja brändimisel, kuna nende hääl jõuab paljude noorteni üle Eesti [27]. Antud planeering on kultuuriarenguks ette näinud amfiteatrit, Moodsa kunsti muuseumit, aktiivsete frontidega Kiriku tänavat ning spordihoone laiendust.

7 Projektlahenduse idee

Planeeringu ala suuruseks on 10 hektarit. Ala keskendub ida-lääne suunalise liikumise lahendusele, kuna kaht suurt vähese kasutusega krunti ühendab rohealade algus ja lõpp. Lossi tänava alguses on enne planeeringu ala algust Kõleri park, mis on osa Viljandi ranna-alast kesklinna jõudvast roheteest. Kiriku tänavast alates jätkuvad rohealad ja jõuavad lõpuks Valuoja oru kaudu Viljandi ürgorgu ning lõpuks ranna-alani tagasi. Planeeringu alas on eesmärk ühendada Loomingu tänava kaudu kaks kvartalit. Turu tänavalt Paalalinna liikumiseks on Kaalu tänavapoolse kortermaja plokk jagatud jalakäijate tänavaga kaheks osaks. Põhja-lõunasuunalised olemasolevad liikumisteed on head korras ja autori arvates loogilised ning toimivad.

Pilt 32. Situatsiooniskeem, märgitud planeerimisala. Autori skeem, 18.05.21

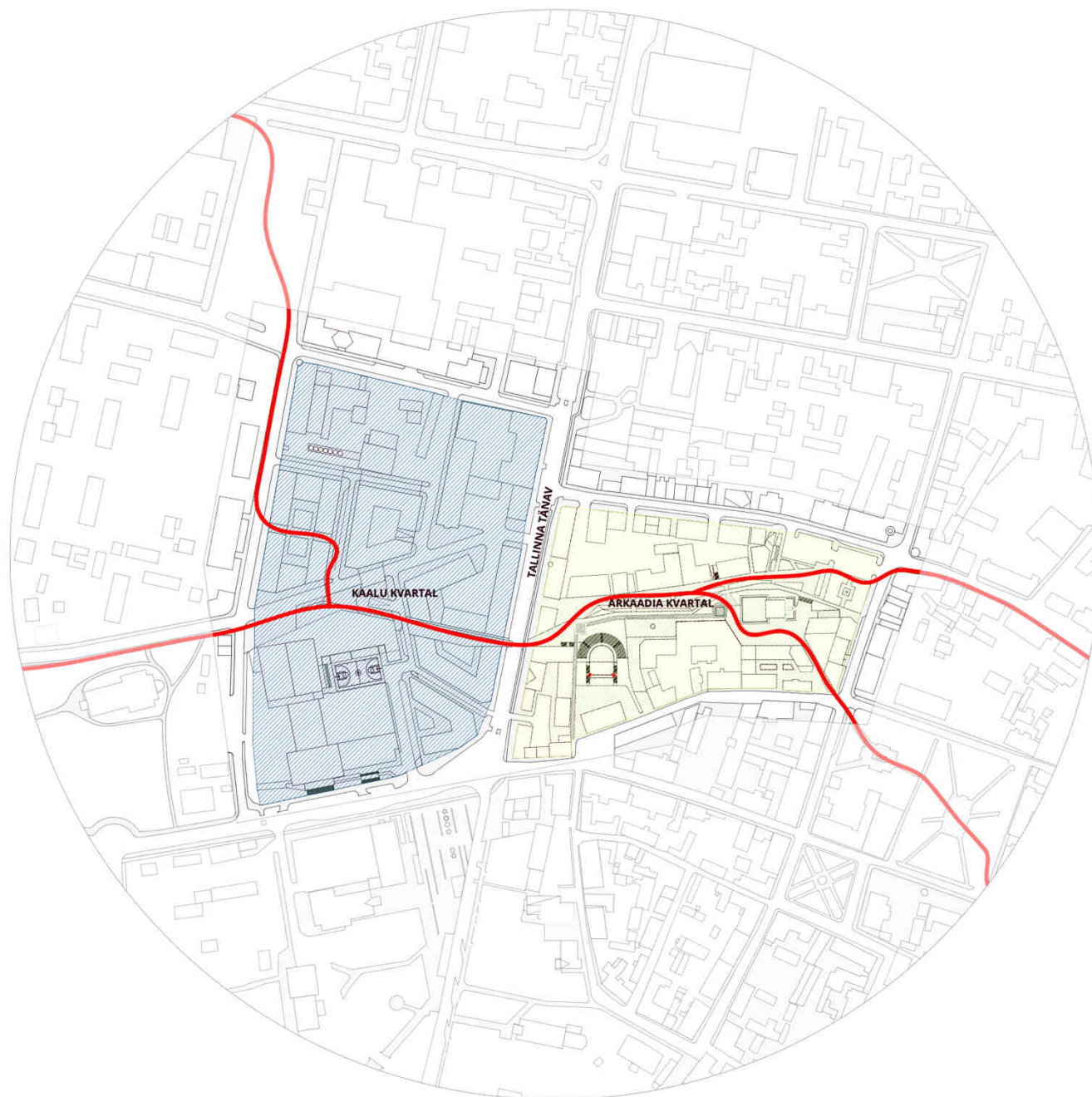
Pilt 31. Planeeringu põhijoonis. Autori joonis, 16.05.21

Projekt analüüsib ja lahendab Viljandi südalinnas kahe olemasoleva kvartali kruntidel hoonestuse ja avaliku ruumi ning ühendab need läbi Loomingu tänava ehk promenaadi. Projektlahenduse aluseks on M. Carmona poolt väljatöötatud linnaruumi analüüsi tööriistad graafilisel kujul. Loomingu tänav ühendab Viljandi linna rohevõrgustikku läbi kvaliteetse ja varieeruva avaliku ruumi.

Avaliku ruumi analüüsiks on Carmona teadustekstist töötatud välja kaks abivahendit: avaliku ruumi tüpoloogiliselt funktsionaalne ja vastutuse/omandiõiguse jaotusel põhinev. Tüpoloogiliselt funktsionaalse eesmärk oli linnaruumile ja avalikule ruumile loogilised piirid ja jätkumised välja töötada. Lisaks mitmekesistada südalinnas olevaid funktsioone kogukondliku ehk avaliku ruumi vahel. Vastutuse/omandiõiguse jaotuse graafiline tööriist leidis, et enamus südalinnas olevast ruumist on avalik ruum. Praktiliselt puuduvad privaatne, avalik-privaatne ja privaatne-avalik ruum. Avalik-privaat linnaruumi eest vastutab ja omab üldjuhul ettevõtja(see on seotud äritegevusega) ning privaatne-avaliku linnaruum on eraisiku või eraisikute poolt omandatud ja hallatud maa.

Mõlemad tööriistad aitavad läbi analüüsi leida alas õiged piirid teedele, kruntidele, funktsioonidele ja lõpuks ka hoonetele. Uurimistulemused on kirjeldatud peatükkides 5.2 ja 5.3.

7.1 Kaalu kvartal, Tallinna tänav ja Arkaadia kvartal

Pilt 26. Kontseptsiooni skeem. Autori joonis 26.04.21

Kaalu kvartali keskelt planeeritakse uus laienev Kiriku peatänav, mille suund jääb Tallinna tänav poolt vaadates Viljandi Pauluse kiriku tornile. Kiriku tänav jagab Kaalu kvartali kaheks osaks. Tänaväärsed hooned on planeeritud aktiivsete fassaadidega äritegevuseks ja meelelahutuseks. Kiriku tänavast põhjapoolsemad hooned planeeritakse kortermajadena ja lõunapoolse jäävad spordihoone laiendus ning uus kaubamaja hoone. Tallinna tänav äärsed spordihoone ja kaubamaja

vahele jäävad hooned on esimestel korrustel aktiivsete fassaadidega ja ülemistele korrustele on ette nähtud kontorid. Kaalu tänavast alates langeb krundi pind vertikaalselt viis meetrit kuni spordihoone laienduse idapoolse nurgani. Kiriku tänavast põhjapoolsete kahe kortermajade krundi planeerimisel on langusega arvestatud. Hoone avanevad astmetena idasuunda. Kaubamaja hoov on ettenähtud uue mahuga sulgeda, millega moodustub kahe hoone vahele transiitruum.

Kaubamajadest lõunasse Kaalu kvartalile on olemasoleva tee mõlemale poole planeeritud kaks kortermaja, kus Tallinna tänavapoolsed mahud on äripinnad. Tallinna tänavale projekteeritud ja 2020. aastal lõpetatud jalgrattateed jätkatakse Kaalu kvartalis kaubamaja tagant kuni kirikuni ja sealt edasi Valuoja orgu.

Tallinna tänaväärest on planeeritud lammutada Tallinna 4a aadressiga ühekordne ärihoone ning selle tagune abihoone, mis on linnamüüri külge rajatud punastest tellistest. Sellega avatakse ja ühendatakse kaks kvartalit selgelt läbitatavaks teeks. Tallinn 4a maja asemele antakse ehitusõigus mahule, mis sulgeks 4a lõunal oleva sisehoovi ja moodustaks hoone ette avaliku ruumi. Tallinna tänav äärde on kaubamaja vastu planeeritud kolmekordne maht, mis tekitaks ühtse tänavajoone.

Arkaadia kvartali olemasolevad liikumissuunad säilivad ja täienevad läbi piirnevate hoonete. Arkaadia aed avatakse läbi eelnevalt mainitud hoonete lammutamise Tallinna tänavalt ning jalakäijate promenaad pikendatakse edasi Kaalu kvartalis. Olemasolevast kraavist linnamüüri ääres rajatakse läbi linnamüüri trepp Tallinna tänavalt planeeritud amfiteatrisse. Müürist paremale jäävale üksikule palkmajale nähakse ette uus asukoht ja selle koha peale rajatakse maa sisse langev amfiteater. Arkaadia aias olevad põhjapoolsed krundid suletakse Arkaadia aia poole kortermajadega, mille esimestel korrusel on äripinnad. Antud tüpologia on olemasolevatele Arkaadia aia hoonetele omane.

Arkaadia aia kvartali keskele on planeeritud kõrge koonduvate seintega Moodsa kunsti muuseum, mis on maamärgiks Loomingu tänavale. Muuseumi ees on väike park, mille otsas on avalik parkla. Parkla vasakut poolt laiendatakse paremaga sama laiaks. Moodsa kunsti muuseum on lõpetuseks Arkaadia aeda läbivale linnamüürile. Müüris olnud kaks kaitsetorni (asukohad näidatud peatükk 1, pilt 2) ehitatakse modernsel viisil nende kohtade peale, kus need paiknesid. Kõikide koonustornide valgus on ettenähtud suunata tornide sisse ülemisest avast. Loodenurga koonustorn amfiteatri lähedal on planeeritud linnasaunana. Sisepäas on planeeritud Tallinna tänav ja amfiteatri vahelisse käiku. Administratsioon paikneb maa all ja suur leiliruum müüri sees, kuhu saunaruumi paistab valgus tipuavast.

Lossi tänav äärde on kavandatud hoonestus Arkaadia kvartali idaserval. Hoonestuse vahel säilib olemasolev diagonaalne tee, mis jaotab ruumi kaheks krundiks. Kruntide keskele jäävad privaatsed-avalikud ruumid. Skulptuuride maja ja hoonete vahele jääb linnaväljak.

Arkaadia kvartali algusest kulgev promenaad lõpeb Kaalu kvartali otsas. Rajatav tee planeeritakse eristuva heledama liivakivi katendina. Loomingu tänav pikkuseks on 450 meetrit.

Pilt 33. Kruntide piirid ja kasutusotstarbed. Autori joonis 15.05.21

Planeeritud brutopindade tabel

Kaalu kvartal		Arkaadia kvartal	
Äripindade summa	9100 m ²	Äripindade summa	3800 m ²
Elupindade summa	8450 m ²	Elupindade summa	4400 m ²
Spordihoone laiendus	4500 m ²	Moodsa kunsti muuseum	1200 m ²

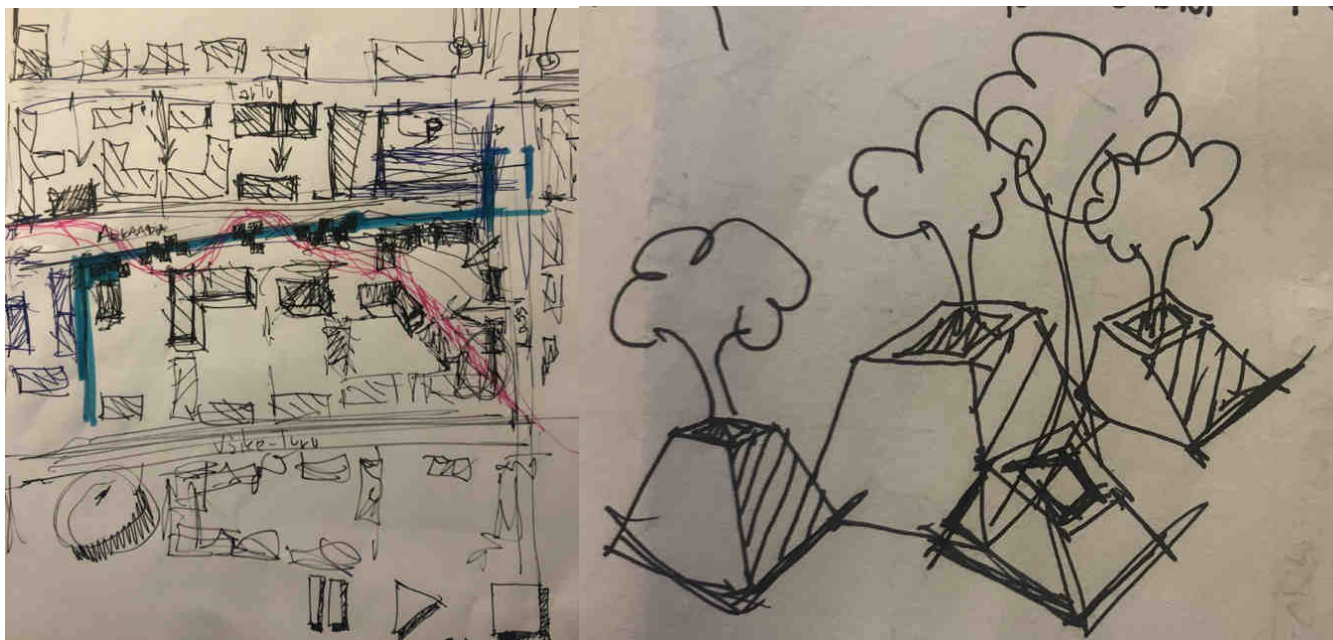
8 Kokkuvõte

8.1 Uus narratiiv

Hea avaliku ruumi loomiseks saab kasutada nii kohast lähtuvaid ajaloolisi, planeeringulisi ja kultuurilisi materjale kui ka universaalseid analüüsi meetodeid, mida on võimalik graafiliselt välja töötada. Kasutades mitmeid meetodeid linnaruumi mõtestamiseks ja kaardistamiseks on tulemused täpsemad, mitmekesisemad ja loogilisemad. Uurimistöös väljatöötatud analüüsimeetod näitas graafiliselt avaliku ruumi kasutust ning planeeritud lahendust välja töötada.

Loomingu tänavaga ühendatakse Viljandis kaks kvartalit ning luuakse avalikule südalinna alale uued funktsioonid. Hea avalik ruum ei ole vaid avatud ja lõppematu teekonnaga lahtine sfäär, vaid pigem soppide ja erinevate lävepakkudega ootamatu teekond. Läbi omandiõiguste kujunevad krundile erinevad vastutajad ja privaatsuse-avaliku suhtega jagatud ruum. Avalikus ruumis on koht nii tasuta ja spontaansete ajaviitete kui ka tasulistele tegevustele nagu ostlemine, teenused ja sportimine. Autode ja jalakäijate marsruudid on selgelt eristatud ning ka jalgratturitele on olemas rada liikumiseks.

Loomingu tänava südalinna planeeringu projekti visiooniks on hea avalik ruum.

Pilt 35. Autori vabakäejoonistus Arkaadia aia ideest, 15.05.21

8.2 Uued normatiivid

- Heas avalikus ruumis on liikumised sujuvad, jätkuvad ja loogilised.
- Hea avalik ruum areneb ja muutub pidevalt. Ruumi eest vastutajad koostöös kasutajatega hoolitsevad selle eest.
- Hea avalik ruum koosneb avalikust, avalik-privaatselt, privaatsest-avalikust ja privaatsest ruumist. Omandiõigused on mitmekesised, jaotatud ja vaadeldavad alal tasakaalus. Ruumi kasutajal on võimalik valida oma eelistuse järgi rahvarohkemaid platse või üksikumaid soppide.
- Heas avalikus ruumis on mitmekülgsed funktsioonid, mis täidavad kasutajate vajadusi: meelelahutust, sportimisvõimalusi, šoppamist ja pöhitteenuseid.
- Heal avalikul ruumil on piirid. See algab ja lõpeb mingis kohas.
- Heas avalikus ruumis on kasutajal võimalik ennast vabalt väljendada. Selleks on ettenähtud ja disainitud vastavad kohad ning atraktsioonid.
- Heal avalikul ruumil on oma olemus, mis kajastub tema väärtuste eksponeerimises.
- Heas avalikus ruumis saab iga liikleja ohutult ettenähtud kohas liikuda. Ruumi on jalakäijatele, ratturitele ja autodele.
- Hea avalik ruum on mugav ja ohutu. See on piisavalt hästi valgustatud ja nõuetekohaselt rajatud.
- Heal avalikul ruumil on kultuurne mitmekesisus ja harjumus, mis tekitab kogejas omamoodi tunnetuse.

9 Kasutatud allikad

1. Viljandi lood ja legendid, H. Raudla, 2015, lk. 8-9
2. https://et.wikipedia.org/wiki/Hansa_Liit
3. Viljandi lood ja legendid, H. Raudla, 2015, lk. 10-11
4. Lossi tn 29 // Tartu tn 11, Lossi tn 31a, Lossi tn 31b ja Lossi tn 31 c kinnistute DP
muinsuskaitse eritingimused: Hoonestuse kujunemise ajalooline ülevaade, lk 5-
5. Helju Sirel, ENSV MN Riiklik Ehituskomitee Vabariiklik Restaureerimisvalitsus, Viljandi ajalooline linnakeskus, 1969, lk 16, ERA.T-76.1.1172
6. Ain Vislapuu, Viljandi ajalugu periooditi <http://muuseum.viljandimaa.ee/?op=body&id=52>
7. Helju Sirel, ENSV MN Riiklik Ehituskomitee Vabariiklik Restaureerimisvalitsus, Viljandi ajalooline linnakeskus, 1969, lk 25, ERA.T-76.1.1172
8. Raivo Mändmaa, Muinsuskaitse eritingimused Viljandi vanalinna muinsuskaitsealal (mk reg. Nr. 14705) paiknevate kinnistute tartu tn 7/7a/7b/7c ja Tartu tn 7e detailplaneeringu koostamiseks, 2011
9. Tartu, Lossi, Turu ja Kaalu tänavalõikude rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, Pürest OÜ, Viljandi 04.2016, lk 4.
10. Tartu, Lossi, Turu ja Kaalu tänavalõikude rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, Pürest OÜ, Viljandi 04.2016, lk 5.
11. Tartu, Lossi, Turu ja Kaalu tänavalõikude rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, Pürest OÜ, Viljandi 04.2016, lk 6.
12. Fotograaf Elmo Riigi foto(oktoober 2020) ajalehest Sakala <https://sakala.postimees.ee/7079692/viljandis-tartu-tanava-alguses-pooratakse-liiklus-umber>
13. Tartu, Lossi, Turu ja Kaalu tänavalõikude rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, Pürest OÜ, Viljandi 04.2016, lk 7.
14. Tartu, Lossi, Turu ja Kaalu tänavalõikude rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, Pürest OÜ, Viljandi 04.2016, lk 8.
15. Viljandi linna Tallinna tänavalõigu rekonstrueerimistöde muinsuskaitse eritingimused, OÜ Eensalu & Pihel, 2016, lk 5.
16. Matthew Carmona (2015) Re-theorising contemporary public space: a new narrative and a new normative, Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability, 8:4, 373-405, DOI: 10.1080/17549175.2014.909518
17. A. Pattern Language: Towns Buildings Construction; C. Alexander, S. Ishikawa, M. Silverstein, lk. 89.
18. A. Pattern Language: Towns Buildings Construction; C. Alexander, S. Ishikawa, M. Silverstein, lk. 193.
19. Statistikaameti koduleht, statistika Viljandi populatsiooni kohta 2021 aastal.
20. The Rise of the Creative Class: And How it`s transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life, Florida RL, 2002
21. Tartu Ülikooli Viljandi akadeemia õppekavad: <https://www.kultuur.ut.ee/et/sisseastumine/rakenduskorgharidusope-0>
22. A. Pattern Language: Towns Buildings Construction; C. Alexander, S. Ishikawa, M. Silverstein, lk. 167.
23. Journal of Economic Geography 4: 351-370; Buzz: face-to-face contact and the urban economy. Storper M ja Venables AJ, 2004
24. Culture and authenticity in urban regeneration processes: Place branding in central Barcelona; lk 4; J. R. Ulldemolins, 2013; DOI: 10.1177/0042098013515762
25. Culture and authenticity in urban regeneration processes: Place branding in central Barcelona; lk 10; J. R. Ulldemolins, 2013; DOI: 10.1177/0042098013515762
26. <http://vlnd.ee/meie>
27. <https://menu.err.ee/651258/kris-suld-vahel-tundub-et-viljandi-on-unustanud-unistamise>

Pildid:

Pilt 1. Hansa Liidu ulatus 1400. aastatel [Dr. H. F. Helmolt, History of the World, Vol VII, Dodd Mead 1902, lk 29]

Pilt 2. Keskaegse Viljandi skeem [Viljandi linnamüüri ajalooline õiend, K. Altoa, M.A., Tartu 2007]

Pilt 3. Jacobus Lauruse gravüür. Tänapäeva Arkaadia aia esine ja Tartu tänav, 1602. a

Pilt 4. Viljandi linnaga 1789 a. liidetud maa-alade plaan, EAA.1002.1.1817

Pilt 5. Tartu tänav. Detail. Sinakas kraav märgib Arkaadia aeda. Kreis Stadt Fellinn. 1789 a. EAA.308.6.364

Pilt 6. Keskaegse linnamüüri märgistatud asukoht. Koostanud Viljandi Linnavalitsuse Arhitektuuriamet, Viljandi 20.07.97

Pilt 7. Tartu värava ja linnamüüri asukoht Arkaadia aias. Fragment Viljandi linna kvartal nr. 161 detailplaneeringu põhijoonisest, töö nr. DP 06-04, Viljandi LV arhitektuuri- ja planeerimisamet, 14.06.2006

Pilt 8. Ajaloolised vaated Lossi tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 9. Maa-ameti kaardilt sinisega märgitud Arkaadia aia kulgemine. Autori väljavõte 25.03.21

Pilt 10. Fotol vasakul Tartu tn. 9 ja paremal Tartu tn. 11. Autori foto 22.02.2021

Pilt 11. Ajaloolised vaated Tartu tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 12. Fotol Tartu tn. Tallinna tn.-va poolt pildistatud. Liiklus muudeti jäädavalt vastassuunaliseks fotol oleva suunaga. [12]

Pilt 13. Ajaloolised plaanid, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 14. Ajaloolised vaated Turu tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 15. Maa-ameti kaardilt sinisega märgitud Kaalu tänav. Autori väljavõte 25.03.21

Pilt 16. Ajaloolised vaated Kaalu tänav, Pürest OÜ poolt koostatud Viljandi muuseumi materjalide alusel Tartu, Lossi, Kaalu ja Turu tänavalõikude muinsuskaitse eritingimused, 14.06.2006

Pilt 17. Viljandi linnaosade paiknemine, autori foto 15.05.2006

Pilt 18. Olemasolev Viljandi kesklinn. Autori skeem 22.02.2021

Pilt 19. Jalgrattateed, ühiskondlikud hooned. Autori poolt peale märgitud punase joonega roheteede ühendus läbi planeeringu ala, Väljavõte Viljandi linna üldplaneeringu kaardist (05.10)

Pilt 20. Väljavõte M. Carmona uurimustööst, tabel 2 fragment. [16]

Pilt 21. Olemasoleva avaliku ruumi tüpoloogilise funktsiooni analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 22.04.21

Pilt 22. Olemasoleva vastutuse/omandiõiguse jaotuse analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 22.04.21

Pilt 23. Väljavõte M. Carmona uurimustööst, tabel 3 [16]

Pilt 24. Projekteeritava avaliku ruumi tüpoloogiliste funktsioonide analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 26.04.21

Pilt 25. Projekteeritava avaliku ruumi vastutuse/omandiõiguse jaotuse analüüs vastavalt M. Carmona jaotusele. Autori skeem 26.04.21

Pilt 26. Kontseptsiooni skeem. Autori joonis 26.04.21

Pilt 27. Eesti rahvaarvult kahanevad ja kasvavad maakonnad. Eesti statistika, 2020

Pilt 28. Rekonstrueeritud tudengimaja projekt koos kõikide Viljandi kultuuriakadeemia abi- ja õppehoonetega. Ajaloolise hoone renoveerimine ja selle energiatõhusus Viljandi aadlipreilide pansionaadi näitel, Anni Rada magistr töö skeem, Tallinn 2020

Pilt 29. Situatsiooniskeem, maa-ametikaarti peale joonistatud kohad, mis seostuvad Viljandi kultuuri ja loominguga. Autoriskeem, 15.05.2021

Pilt 30. Tänavakunst El Ravali tänavatel [25]

Pilt 31. Fragment projekti põhijoonisest. Autori joonis 16.05.21

Pilt 32. Situatsiooniskeem, märgitud planeerimisala. Autori skeem, 18.05.21

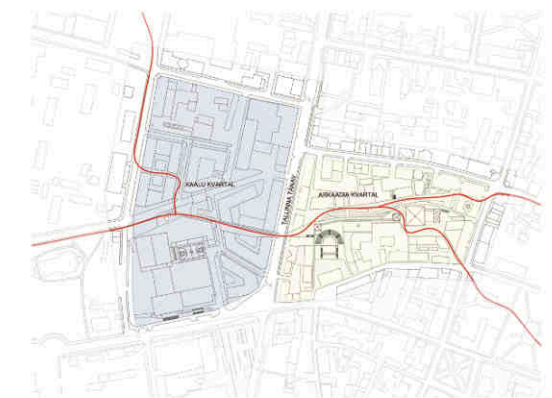
Pilt 33. Kruntide piirid ja kasutusotstarbed. Autori joonis 15.05.21

Pilt 35. Autori vabakäe joonistus Arkaadia aia ideest, 15.05.21

10 Planšetid

KAHE SÜDALINNA KVARTALI ÜHENDAMINE LOOMINGU TÄNAVAGA VILJANDIS

PROJEKTI EESMÄRGIKS ON ANALÜÜSIDA AVALIKKU RUUMI JA PLANEERINGULISTE MEETODITE ABIL ÜHENDADA VILJANDIS KAKS KVARTALIT LOOMINGU TÄNAVAGA. UURIMUSTÖÖ KESKENDUB LINNADES OLEVATELE AVALIKELE RUUMIDELE, MIS ON JÄÄNUD KASUTUSETA VÕI MILLEL ON EBARATSIONAALNE MAAKASUTUS. ASUKOHAKS ON VILJANDI SÜDALINN. PLANEERING ANALÜÜSIB KAHE IDA-LÄÄNE SUUNALIST KVARTALIT, MIDA LÄBIB TALLINNA TÄNAV. ALADELE LÜUAKSE LÄBI LINNARUUMI PIIRITLEMISE JA JAOTAMISE UUS IDENTITEET.

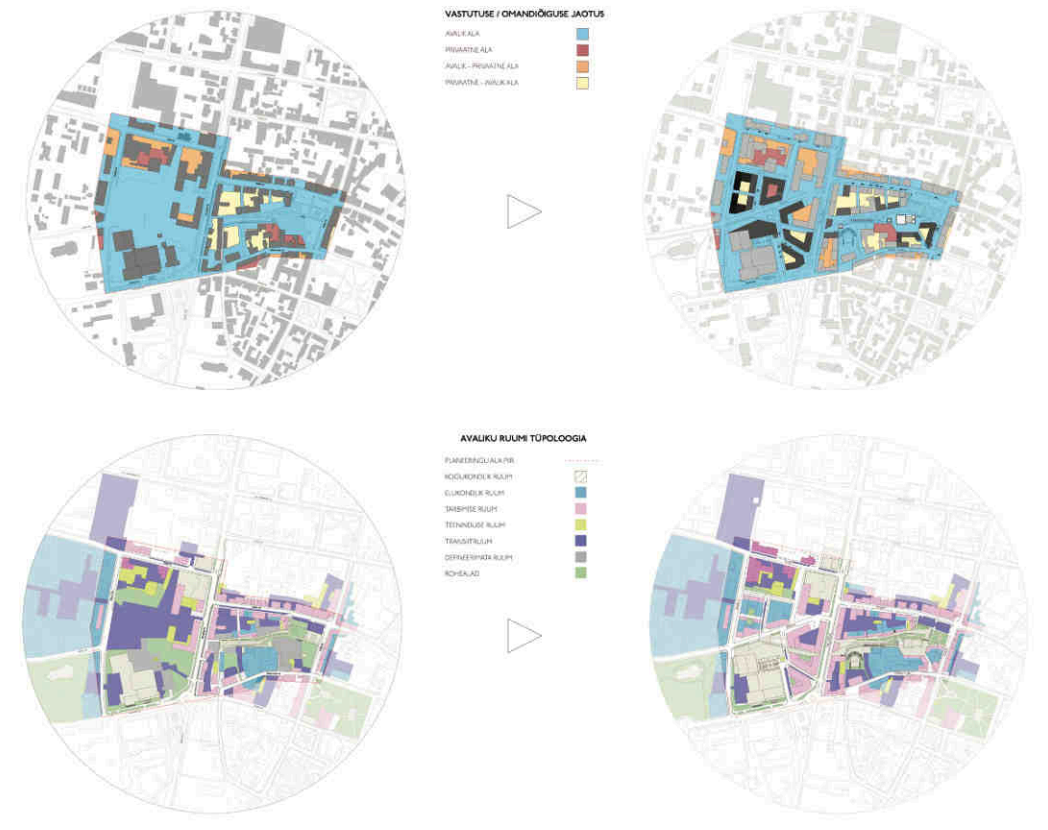
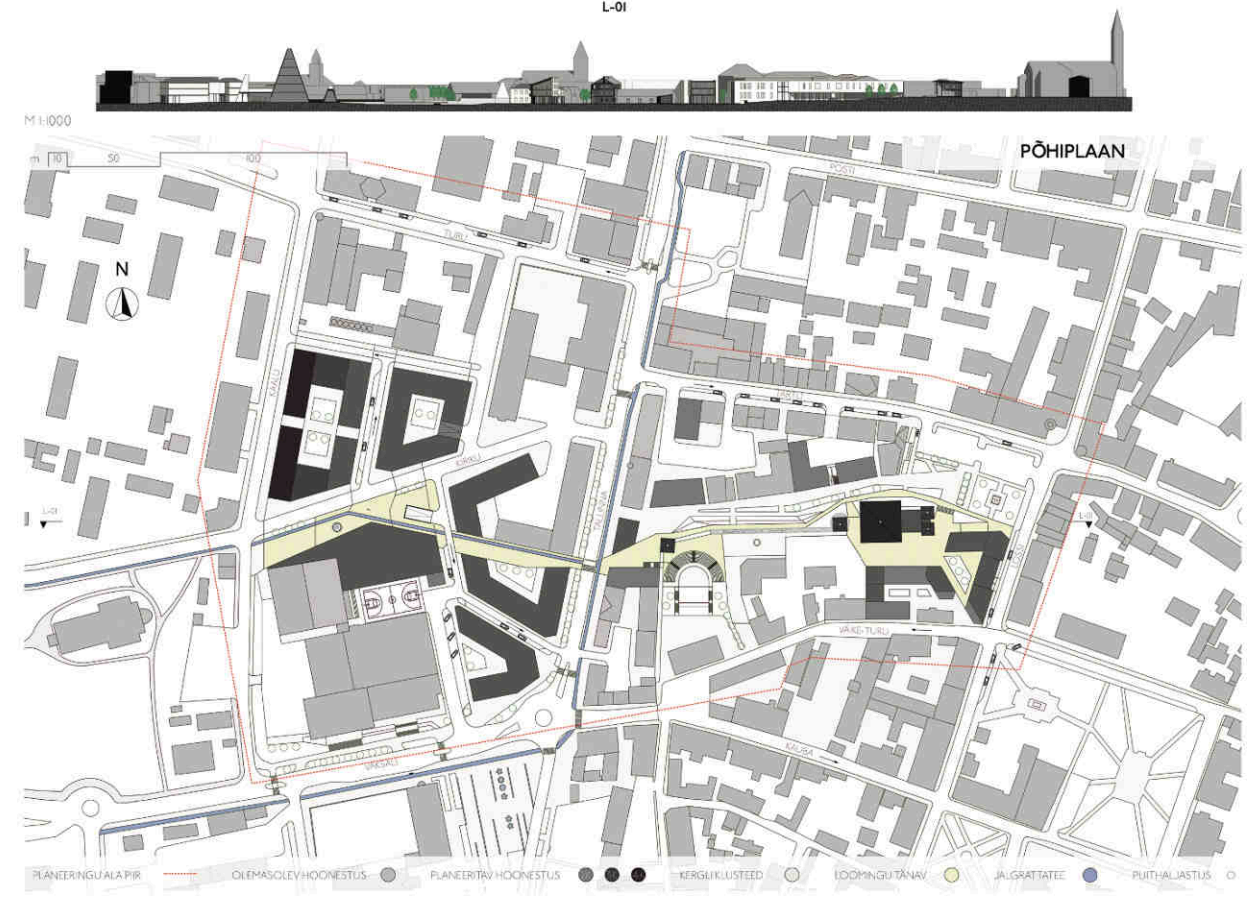
PIIRID ERALDAVAD TERRITOORIUME JA DEFINEERIVAD VÄLISTAMISE TEEL KOHA OLEMUSE, SÜGAVUSE JA KÕPSUSE. LINNARUUM KOOSNEB OSAKESTEST, MIS ON AJUTISELT KOKKU TULNUD JA MOODUSTAVAD KOHALOLEKUGA TERVIKU. SÜGAVAMAL TASANDIL ON KEHAD JA OBJEKTIID AJUTISELT KOKKU TULNUD OSAKESID, MIS MINGI AJA JOOKSUL KOGUVAD ENNAST MAKSIMUMINI, ET SIIS KOOST LAGUNEDA. PIIRID MÄÄRAVAD KOHA ULATUSE JA ISELOOMU. PLANEERING MÄÄRAB PIIRID AVALIKU RUUMI JA PRIVAATSE RUUMI VAHEL.

AUTOR: MARTIN ANT
 JUHENDAJA: IGAR FJUK

TALLINNA TEHNIKAÜLKOOL
 EHTUSE JA ARHITEKTUURI INSTITUUT
 MAGISTRITÖÖ 2021

L-01

LÖIKED
M 1:500

